

מסכת כתובות פרק ג' – "אלו נערות"

כ"י

1. כט, א

כט, א מתניתין

אלו נערות שיש להן קנס: הבא על הממזרת,

ועל הנתינה,

ועל הכותית,

הבא על הגיורת,

ועל השבויה,

ועל השפחה, שנפדו,

ושנתגידו,

ושנשתחררו -

פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד.

הבא על אחותו

ועל אחות אביו,

ועל אחות אמו,

ועל אחות אשתו,

ועל אשת אחיו,

ועל אשת אחי אביו,

ועל הנדה - יש להם קנס,

אף על פי שהן בהפרת -

אין בהן מיתת בית דין.

גמרא

הני נערות פסולות - אית להו קנס,

כשירות - לא!?

הכי קאמר:

אלו נערות פסולות שיש להם קנס: הבא על הממזרת,

ועל הנתינה,

ועל הכותית...

מתני'

אלו נערות. דוקא נערה
 משהביאה שתי נערות עד
 שתבגר והם ששה חדשים שבין
 נערות לבגרות אבל קטנה
 ובגרת אין להם קנס:

שיש להן קנס. אם אנסה אדם
 נותן לאביה חמשים כסף
 כדכתיב ונתן האיש השוכב וגוי
 (דברים כב):

הבא על הממזרת. בגמרא פריך
 אבל כשירות לא ומשני פסולות
 איצטריכא ליה לאשמועינן:

נתינה. מן הגבעונים והיא
 אסורה לקהל דדוד גזר עליהם
 כדאמרינן ביבמות (ד' עח): ועל
 שם ויתנם יהושע חוטבי עצים
 ושואבי מים וגוי (יהושע ט) קרי
 להו נתינים:

כותית. קסבר גירי אריות הן
 וישנן בלאו לא תתחתן במ
 (דברים ז):

ועל השבויה. ישראלית שנפדית
 פחותה מבת שלש שנים דבחזקת
 בתולה היא שאפי' נבעלה בשביה
 בתוליה חוזרים:

ועל אשת אחיו. שנתקדשה לו
 לאחיו וגירשה שאין בה מיתה
 אלא כרת:

ועל אשת אחי אביו. שנתקדשה
 לו וגירשה:

אע"פ שהן בהכרת הרי אין בהם
 מיתת ב"ד. וכרת לא פטר ליה
 מן התשלומין:

2. כט, א-ב

רש"י

גמ' ר"מ היא. כדמייתי ברייתא לקמיה:
 יש לה מכר. יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות:
 ואין לה קנס. שהבא עליה אינו חייב קנס:
 ואין לה מכר. כדתניא (ערכין דף כט:): יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר:
 מבת ג' שנים ויום אחד. שהיא ראויה לביאה:
 מכר לא. בתמיה:
 אף קנס במקום מכר. ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות:

["אלו נערות שיש להן קנס..."].

נערה - אין,
 קטנה - לא.

מאן תנא?

אמר רב יהודה אמר רב:
 רבי מאיר היא.

דתניא:

"קטנה: מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות - יש לה מכר,
 ואין לה קנס.
 ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר - יש לה קנס,
 ואין לה מכר,

דברי רבי מאיר.

שקיה רבי מאיר אומר:
 כל מקום שיש מכר - אין קנס,
 וכל מקום שיש קנס - אין מכר.

וחכמים אומרים:

קטנה: מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר - יש לה קנס."

קנס - אין,
 מכר - לא!?

אימא:

כטב, אף קנס במקום מכר.

3. כט, ב

רס"י

ואמאי. יש להן קנס לנערות פסולות:
איקרי כאן כו'. אמתניי מקשי:
ה' ג נערה נערה הנערה. באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה וגוי וכתוב בתריה ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ודרשינן נערה יתירה וה"א יתירה דהנערה דמצי למיכתב ונתן לאביה:
חד לגופיה. לכשרה:
בתולה בתולות הבתולות. במפתה כתיב וכי יפתה איש בתולה וקרא אחרינא בתריה כסף ישקול כמוהר הבתולות ומצי למיכתב כמוהר בתולות הא תלת דדרשינן ה' יתירה ובתולות דמצי למיכתב כמוהר ולשתוק:
ההוא מיבעי ליה. ההוא הנערה הא דלא כתיב ונתן לאביה מיבעי ליה לכדאביי שאם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה פטור:
לאבי הנערה. משמע שהיא קיימת:
מיבעי ליה לג"ש. בתולה דכתיב גבי מפתה מיבעי ליה לג"ש בתולה בתולה לג"ש מה כסף האמור באונס חמשים אף מפתה חמשים ומה מפתה שקלים דכתיב ביה ישקול אף חמשים של אונס שקלים קאמר:
כמוהר הבתולות. חמשים כסף המפורשים במאנס את הבתולה:
שיהא זה. חמשים כמוהר הבתולות:
ומוהר הבתולות. יהיו שקלים כזה:
וחד לג"ש. ותהי מופנה מצד אחד ולמידים הימנה:

והני - בני קנסא ניהו?!

ואמאי? איקרי כאן: **"ולו תהיה לאשה"**¹ (דברים כב, כט) - אשה הראויה לו!

אמר ריש לקיש:

"נערה"² (דברים כב, כח) **"נערה" - "הנערה"** (דברים כב, כט),

חד - לגופיה,

וחד - לאתניי חייבי לאוין,

וחד - לאתניי חייבי פרייתות.

רב פפא אמר:

"בתולה"³ (שמות כב, טו) **"בתולת" - "הבתולת"**⁴ (שמות כב, טז),

חד - לגופיה,

וחד - לאתניי חייבי לאוין,

וחד - לאתניי חייבי פרייתות.

ורב פפא, מאי טעמא לא אמר כריש לקיש?

ההוא מיבעי ליה לכדאביי,

דאמר אביי:

בא עליה ומתה - פטור,

שנאמר: **"ונתן לאבי הנערה"** (דברים כב, כט),

לאבי נערה - ולא לאבי מתה.

וריש לקיש, מאי טעמא לא אמר רב פפא?

ההוא מיבעי ליה לגזירה שוה.

דתניא:

"כסף ישקל כמוהר הבתולת" (שמות כב, טז) - **שיהא זה כמוהר הבתולות,**

ומוהר הבתולות כזה."

וריש לקיש, נמי מיבעי ליה לכדאביי,

ורב פפא, נמי מיבעי ליה לגזירה שוה!

אלא,

שיתא קראי כתיבי: **"נערה"** (דברים כב, כח) **"נערה" - "הנערה"** (דברים כב, כט),

"בתולה" (שמות כב, טו) **"בתולת" - "הבתולת"** (שמות כב, טז),

תרי - לגופיהו,

חד - לכדאביי,

וחד - לגזירה שוה,

אייתרו ליה תרי: חד - לאתניי חייבי לאוין,

וחד - לאתניי חייבי פרייתות.

¹ ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו
² מי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושוכב עמה ונמצאו
³ ומי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושוכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה
⁴ אם מאן ומאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמוהר הבתולת

4. כט, ב – ל, א

רפ"י

ולאפוקי מהאי תנא. מתני' דקתני יש קנס לממזרת ולאחותו ולאפוקי מהאי תנא:

שיש בה הויה. שקדושין תופסין לו בה פרט לאחותו ולכל חייבי כריתות דילפינן בקדושין שאין קדושין תופסין בהן בפרק שלישי (דף סז:). ומשמע ליה תהיה לשון הויה קדושין ור"ש בן מנסיא משמע ליה תהיה לשון קיום:

הא נמי אית בה הויה. דקדושין תופסין בחייבי לאוין והתם יליף לה: **ולר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין.** ביבמות בהחולץ (דף מד:). בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין:

מאי בינייהו. משום ר"ש בן מנסיא קא פריך לה דאילו שמעון התימני שמעינן ליה ביבמות (דף מט:). דפליג עליה דר"ע בהא דתנן איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים אלא לר"ש בן מנסיא קא בעינן לה אי ס"ל כר"ע מאי איכא בין משמעותא דתהיה לשון קיום למשמעות דשמעון התימני אי נמי משמע ליה לר"ש בן מנסיא לשון הויה אימעיטא לה ממזר ומה בין ראויה לקיימה ליש בה הויה:

אלמנה לכהן גדול. דמודה בה ר"ע שקדושין תופסין לו בה ואע"פ שהיא בלאו וכרבי סימאי והוא הדין גרושה להדיט:

מן הכל. כל הנולדים מחייבי לאוין: **לא יקח.** וסמך ליה ולא יחלל זרעו מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם:

בואו ונצוה על עקיבא בן יוסף. שמרבה ממזרים בישראל חנם: **שהוא אומר כל שאין לו ביאה בישראל.** הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה הולד ממזר אפי' אלמנה לכ"ג נמי:

חייבי עשה מצרי ואדומי. בתוך שלשה דורות דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם דור שני לא ולא הבא מכלל עשה עשה:

הניחא. אי רבי ישבב האי כל שאין לו היתר ביאה דקאמר אליבא דר"ע לאו כללא כ"ל אלא לאפוקי מדרבי סימאי לחודיה אתא ואחייבי לאוין הוא דפליג לאוסופי חייבי לאוין בכהונה אבל שום חייבי עשה לא הוסיף:

שפיר. מצינו למימר איכא בינייהו דשמעון התימני ור"ש בן מנסיא חייבי עשה:

אלא. אי לאו אדרבי סימאי קאי וטעמא דנפשיה קאמר בשם ר"ע שכל שאין לו היתר ביאה באשה זו הולד ממזר מאי איכא למימר:

בעולה לכ"ג. שאין בה לאו דאלמנות וגירושין אלא עשה דבתולה יקח (ויקרא כא) ולא בעולה ואיית יש כאן לאו דזונה לא אשכחן תנא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא ר' אלעזר ולית הלכתא כותיה ואין זונה אלא הנבעלת לפסול לה ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כדרכה תו ליכא קנס:

ומאי שנא. האי עשה משאר עשה דמודה ביה ר"ע:

דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל. שאינו נוהג אלא בכ"ג אבל עשה דמצרי ואדומי נוהג בכל הקהל:

הא נמי יש בה הויה. המקדש אשה בימי נדותה מקודשת:

["אלו נערות שיש להן קנס..."].

ולאפוקי מהאי תנא,

דתנא:

"ולו תהיה לאשה"⁵ (דברים כב, כט) - **שמעון התימני אומר:**

אשה שיש בה הויה.

רבי שמעון בן מנסיא אומר:

אשה הראויה לקיימה."

מאי בינייהו?

אמר רבי ירמיה:

ממזרת ונתינה איכא בינייהו.

למאן דאמר: **"יש בה הויה"** - הא נמי יש בה הויה,

למאן דאמר: **"ראויה לקיימה"** - הא אינה ראויה לקיימה.

ולרבי עקיבא,

דאמר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין,

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: אלמנה לכהן גדול,

כרבי סימאי,

דתנא:

"רבי סימאי אומר:

מן הכל עושה רבי עקיבא ממזרין,

חוץ מאלמנה לכהן גדול.

שהרי אמרה תורה: "לא יקח ... ולא יחלל"⁶ (ויקרא כא, יד-טו) -

חילולין הוא עושה, ואין עושה ממזרין."

ולרבי ישבב,

דאמר: בואו ונצוה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר: כל שאין לו ביאה בישראל - הולד ממזר,

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

חייבי עשה: מצרי,

ואדומי.

לא

הניחא לרבי ישבב אי לאפוקי מטעמא דרבי סימאי קאיתי - שפיר,

אלא אי טעמא דנפשיה קאמר: כל שאין לו ביאה בישראל - הולד ממזר,

ואפילו חייבי עשה -

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

בעולה לכהן גדול.

ומאי שנא?

דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל.

אמר רב חסדא:

הכל מודים בכא על הנדה שמשלם קנס.

למאן דאמר: **"יש בה הויה"** - הא נמי יש בה הויה,

למאן דאמר: **"ראויה לקיימה"** - הא נמי ראויה לקיימה.

⁵ ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים קסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

⁶ יד אלמנה וגרושה וחללה ונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. סו ולא יחלל ורעו בעמיו כי אני ה' מקדשו

5. ל, א – לא, א

רפ"י

ולאפוקי מדר' נחוניא. מתני'
דמחייב תשלומין לבא על אחותו
ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו
מפקא מדר' נחוניא:

את יום הכפורים כשבת. לפטור
המדליק את הגדיש ביום
הכפורים כאילו הדליקו בשבת:

מה שבת. שהוא מיתת ב"ד:
פטור מן התשלומין. כדתנן
במתני' גבי בא על בתו ויליף לה
מולא יהיה אסון ענוש יענש:

אף יום הכפורים. שהוא בכרת
חיוב נפש הוא זה ופטור מן
התשלומין:

אסון בידי אדם. ולא יהיה אסון
דמשתעי במיתת ב"ד למימר
דהיכא דליכא מיתת ב"ד משלם
דמי ולדות:

אסון בידי שמים. וקראהו
אסון:

צינים פחים. קור וחום:

בידי שמים. אם באים פורעניות
על האדם גזירת המלך הוא:

חוץ מצינים ופחים. שפעמים
שבאין בפשיעה:

בידי אדם ניהו. שלא מגזירת
מלך:

דין ד' מיתות. עונש דוגמתם:

נופל מן הגג. דומה לנסקל
שדוחפין אותו מבית הסקילה
לארץ דגובה ב' קומות היה
כדאמר' בנגמר הדין (סנהדרין
דף מה.):

חיה דורסתו. ארי מפילו לארץ
והורגו בדריסה:

נחש מכישו. והארס שורפו:

נמסו למלכות. והן מתיזין
ראשו בסייף כי כן דרך המומתין
על ידיהן וזו היא מיתת סייף:

סרוכני. אסכרא והוא בגרון
מלני"ט:

["אלו נערו"ת שיש להן קנס..."].

ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה.

דתניא:

"רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין.

מה שבת - מתחייב בנפשו,

ופטור מן התשלומין,

אף יום הכפורים - מתחייב בנפשו,

ופטור מן התשלומין."

מאי טעמא דרבי נחוניא בן הקנה?

אמר אביי:

נאמר: **"אסון"**⁷ (שמות כא, כב) בידי אדם,

ונאמר: **"אסון"**⁸ (בראשית מב, לח) בידי שמים,

מה **"אסון"** האמור בידי אדם - פטור מן התשלומין,

אף **"אסון"** האמור בידי שמים - פטור מן התשלומין.

מתקיף לה רב אדא בר אבהו:

ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לכניה - על צינים ופחים, דבידי שמים ניהו?

דלמא על אריא וגנבי, דבידי אדם ניהו!

אטו יעקב אהא - אזהר,

אהא - לא אזהר?

יעקב - על כל מילי אזהר.

ו"צינים פחים - בידי שמים ניהו"?

והתניא:

"הכל בידי שמים,

חוץ מצינים פחים,

שנאמר: "צינים פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם" (משלי כב, ה)!

ותו, "אריא וגנבי - בידי אדם ניהו"?

והאמר רב יוסף, וכן תני רבי חי'א:

"מיום שחרב בית המקדש,

אף על פי שבטלו סנהדרין,

ארבע מיתות - לא בטלו.

"לא בטלו"?

הא בטלו להו!

אָלָא: אֲדִין אַרְבַּע מִיתוֹת - לֹא בָטְלוּ.

לב

מי שנתחייב סקילה - או נופל מן הגג,

או חיה דורסתו.

ומי שנתחייב שריפה - או נופל בדליקה,

או נחש מכישו.

ומי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות,

או ליסטים באין עליו.

ומי שנתחייב חנק - או טובע בנהר,

או מת בסרוכני!

⁷ ומי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ונצאו ולדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש פאָשר ישית עליו בעל האשה ונתן בכללים
⁸ ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי מגוון שאולה

רש"י

מן האיש ההוא. שהוא חייב מיתת ב"ד :
ושמתי אני את פני והכרתי.
 למדנו שהכרת במקום מיתה וחילופה :

זר שאכל תרומה. במזיד הוא במיתה בידי שמים ולא בכרת כרת הוא וזרעו נענשין דכתיב (ויקרא כ) ערירים יהיו :

לאבני פטור. מתשלומין דנפקא ליה מאסון בידי שמים וכל אסון במשמע בין במיתה בין בכרת :

ולאבני פטור. בתמיה נהי נמי דמיתה בידי שמים פוטרת מתשלומין אבל היכא דאכיל תרומה דגזילה מי מיפטר הא כיון דאגבהה קניה וחייב בתשלומין ואפילו תישרף ומתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל לה :

שתחב לו חברו. דלא אגבהה ולא קניה ולא מיחייב בתשלומין אלא בבליעתו מתחייב דמי הניית מעיו ולא דמי כולה ובההיא שעתא חיוב מיתה נמי איכא :

איבעי ליה לאהדורה. וכי לא אהדרה מההיא שעתא איהו מזיק לה דראשון לאו מידי עבד ולא נתחייב לכהן כלום :

ואי דלא מצוי לאהדורה אמאי חייב. מיתה אנוס הוא :

ע"י הדחק. דאי נמי אהדרה ממאסה ולא חזיא לבעלים הלכך מגזל לא גולה אמאי קא מחייבת ליה בתשלומין אהנאת גרונו ומעיו ההיא שעתא חיוב מיתה איכא :

משקין של תרומה. ולא תדחקה לשנויה בבית הבליעה אלא מכיון שתחבה לתוך פיו אימאסא לה ולא מצית לאיחויבי משום גזילה דהא לא חזיא למידי אלא אהניית גרונו ומעיו מיחייב ומיתה ותשלומין באים כאחד :

וקרע שיראים. בשעה שכולעה ואע"ג דמיתה לאו משום ממונא דניזק אתיא ליה מיפטר וסבירא ליה לרב אשי מיתה לזה ותשלומין לזה פטור :

אָלָא, אִיפּוּךְ:

אָרִיא וְגַנְבִי - בִּידֵי שָׁמַיִם,
 צִינִים וּפְחִים - בִּידֵי אָדָם.

רַבָּא אָמַר:

טַעֲמָא דְרַבִּי נַחוּנְיָא בְּן הַקָּנָה -

מֵהֶכָּא: "וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא פְּתוּ מִזְרְעוּ לְמַלְךְ.

וְשִׁמְתִי אֲנִי אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ"⁹ (ויקרא כ, ד-ה),

אָמְרָה תּוֹרָה: כְּרַת שְׁלִי - כְּמִיתָה שְׁלָכֶם,

מָה מִיתָה שְׁלָכֶם - פְּטוֹר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין,

אֶף כְּרַת שְׁלִי - פְּטוֹר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין.

מֵאִי אִיכָּא בֵּין רַבָּא לְאַבְיִי?

אִיכָּא בֵּינֵיהוּ:

זֶר שְׂאֵכֵל תְּרוּמָה: לְאַבְיִי - פְּטוֹר,

וְלְרַבָּא - חַיִּיב.

וְלְאַבְיִי פְּטוֹר?!

וְהָאֵמַר רַב הֶסְדָּא:

מוֹדָה רַבִּי נַחוּנְיָא בְּן הַקָּנָה:

בְּגוֹנֵב חֲלָבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְאָכְלוֹ - שֶׁהוּא חַיִּיב,

שְׁכָפֵר נִתְחַיֵּיב בְּגִנְיָה קוֹדֵם שֶׁבָּא לְיָדֵי אִיסוּר חֲלָב.

אֲלָמָא: דְּמַעֲיֵדְנָא דְאַגְבִּיָּה - קְנִיָּיה,

מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ - לֹא הָוָה עַד דְּאָכִיל לִיה,

הֶכָּא נִמְי: בְּעֵידְנָא דְאַגְבִּיָּה - קְנִיָּיה,

מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ - לֹא הָוָה עַד דְּאָכִיל לִיה!

הֶכָּא בְּמֵאִי עֶסְקִינָן:

כְּגוֹן שֶׁתְּחַב לּוֹ חֲבִירוֹ לְתוֹךְ פִּיו.

סוּף סוּף, כִּיּוֹן דְּלַעְסִיָּה - קְנִיָּיה,

מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ - לֹא הָוָה עַד דְּבִלְעָה!

כְּגוֹן שֶׁתְּחַב לּוֹ לְתוֹךְ בֵּית הַבְּלִיעָה.

הִיכִי דְּמִי?

אִי דְּמַצִּי לְאַהֲדוּרָה - נִיהַדֵּר,

אִי לֹא מַצִּי לְאַהֲדוּרָה - אֲמַאי חַיִּיב?

לֹא צְרִיכָא,

דְּמַצִּי לְאַהֲדוּרָה עַל יְדֵי הַדְּחָק.

רַב פֶּפְּא אָמַר:

כְּגוֹן שֶׁתְּחַב לּוֹ חֲבִירוֹ מִשְׁקִין שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ פִּיו.

רַב אֲשִׁי אָמַר:

בְּזֶר שְׂאֵכֵל תְּרוּמָה מִשְׁלוֹ,

וְקָרַע שִׁירָאִין שֶׁל חֲבִירוֹ.

לא,א

⁹ ד וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא פְּתוּ מִזְרְעוּ לְמַלְךְ לְבַלְתִּי הַמִּית אֹתוֹ.
 ה וְשִׁמְתִי אֲנִי אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזִּנִּים אַחֲרָיו לְזִנוּת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרֵב עִמָּם

6. לא, א

רס"י

שעקירה צורך הנחה היא. הלכך אע"ג דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה פטור הואיל ובין עקירה והנחה אתיא ליה מיתה ותשלומין באין כאחד שעקירה צורך הנחה היא ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה:

דאי בעי גחין. למטה מגי טפחים ואכיל ובציר מגי לאו הגבהה היא:

לא מצי לאהדורה. משזרק את החץ הלכך משעת עקירה סופו לקרוע לו שיראין:

הכא מצי מהדר ליה. הלכך לא אמרי' משעת הגבהה אתחלה לה אכילה:

המעביר סכין. בידו בהליכה:

גופא:

"אמר רב הסדא:

מודה רבי נחוניא בן הקנה:

בגונב חלבו של חבירו ואכלו - שהוא חייב,

שקבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב".

לימא פליגא דרבי אבין.

דאמר רבי אבין:

הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו - פטור,

שעקירה צורך הנחה היא,

הכא נמי - הגבהה צורך אכילה היא.

הכי השתא!?

התם - אי אפשר להנחה בלא עקירה,

הכא - אפשר לאכילה בלא הגבהה,

דאי בעי גחין ואכיל.

אי נמי,

התם - אי בעי לאהדורה, לא מצי מהדר לה,

הכא - מצי מהדר לה.

מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא?

איכא ביניהו:

המעביר סכין ברשות הרבים וקרע שיראין בהליכתו.

להך לישנא דאמרת: "אי אפשר להנחה בלא עקירה" - הכא נמי אי אפשר להנחה בלא עקירה,

להך לישנא דאמרת: "לא מצי מהדר לה" - הכא מצי מהדר לה.

7. לא, א-ב

רס"י

הגונב כיס בשבת. הגביהו ברשות הבעלים והוציאו לרה"ר:
חייב. בתשלומין אף על פי שנהרג: **שכבר נתחייב בגניבה**. לשלם דהגבהה קונה בכל מקום וקמה לה ברשותיה אף להתחייב באונסים:
היה מגרר ויוצא. שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהוצאה מרשות הבעלים פטור שאיסור שבת כו':
ואמאי. כי הגביהו ברשות הבעלים וקנאו אמאי חייב נימא משעת הגבהה אתחלה לה הוצאה:
וכה"ג מי חייב. משום שבת: **לכך**. להוציאו:
לא תימא בהגביהו ע"מ להצניעו אלא הגביהו ע"מ להוציאו. ודקשיא לך נימא הגבהה צורך הוצאה היא:
הכא במאי עסקינן כשעמד. ועמידתו היא הנחה לעקירה ראשונה ואין חיוב שבת באה לו ע"י עקירת חפץ הראשונה אלא ע"י עקירת גופו שעוקר עצמו אחר העמידה על מנת להוציא ועקירת גופו כעקירת חפץ:
אורחיה הוא. ואין עמידתו הנחה לבטל עקירה ראשונה ממלאכת שבת:
פטור. מתשלומין דאתי עליה חיוב שבת מחמת הגבהה ראשונה שבה נקנה לו הכיס ומיתה ותשלומין באין כאחד:
ניפלוג בדידה. במגביה עצמו יכול לשנות בו חיוב ופטור:
אלא. לא תוקמה כשעמד ואפ"ה חיוב שבת דעקירה לאו מחמת עקירה ראשונה דהגבהה אתיא ליה אלא בעקירת גופו של פסיעה אחרונה כשיוצא מן הבית ובן עזאי היא:
דאמר. בפ"ק דשבת:
מהלך כעומד דמי. ועקירת כל פסיעה הויא עקירה והנחת הרגל היא הנחה הלכך קניה משעת הגבהה וחיוב מיתה בפסיעה בתרייתא קא אתיא ליה:
אבל זורק מאי. הגביהו וזרקו:
פטור. מתשלומין דאתיא ליה חיוב שבת ע"י חיוב הגבהה דתו ליתא עקירה אחריתי:
אין דרך הוצאה בכך. ואין כאן חיוב שבת:
ובמאי איצטריך לאשמועינן דדרך הוצאה בכך:
אי ברברבי. כיס גדול שיש בו משוי להגביהו:
אורחיה הוא. לגררו ופשיטא דהוצאה היא: לאו אורחיה הוא ואמאי חייב משום שבת:

גופא:

"אמר רבי אבין:

הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו - פטור,

שעקירה צורך הנחה היא".

מתיב רב ביבי בר אבין:

"הגונב כיס בשבת - חייב,

שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור סקילה.

היה מגרר ויוצא,

מגרר ויוצא - פטור,

שהרי איסור שבת וגניבה באין נאחד".

ואמאי?

הכא נמי - לימא: הגבהה צורך הוצאה היא!

הכא במאי עסקינן:

כגון: שהגביהו על מנת להצניעו, ונמלך עליו והוציאו.

וכי האי גוונא - מי חייב!?

והאמר רב סימון אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

המפנה חפצים מזוית לזוית, ונמלך עליהם והוציאן - פטור,

שלא היתה עקירה משעה ראשונה לך!

לא תימא: על מנת להצניעו,

אלא אימא: על מנת להוציאו.

הכא במאי עסקינן: כשעמד.

"עמד" למאי?

אי לכתף - אורחיה הוא!

אלא בעומד לפוש.

אבל לכתף - מאי?

פטור. לא,ב

אדעתה: "היה מגרר ויוצא, מגרר ויוצא - פטור",

נפלוג וניתני בדידה:

במה דברים אמורים: בעומד לפוש,

אבל לכתף - פטור!

אלא: הא מני?

בן עזאי היא,

דאמר: מהלך בעומד דמי.

אבל זורק - מאי?

פטור.

ניפלוג וניתני בדידה:

במה דברים אמורים: במהלך,

אבל זורק - פטור!

"מגרר ויוצא" איצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא: אין דרך הוצאה בכך,

קא משמע לן.

ובמאי?

אי ברברבי - אורחיה הוא!

רש"י

איסור גניבה ליכא. דמשיכה בלא הגבהה קס"ד דלא קניא ברה"ר:

לרשות היחיד. לרשות שהיתה חצירו סמוכה לחצר הבעלים:

צידי רה"ר. סמוך לבתים שנותנין להלן מן הבתים אבנים ומכשולין להרחיק חיכוך העגלות ומאותן חיפופי ולפנים קרי צידי רה"ר: פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעירובין בפרק כל גגות:

דהא לא שכיחי רבים. והוי ליה כסימטא דתיקון בה משיכה:

רב אשי אמר. מגרר ויוצא דקאמר פטור לעולם ברשות הרבים ודקשיא לך איסור גניבה ליכא:

כגון שצירף ידו. השניה לפחות משלשה סמוך לקרקע ובידו אחת גיררה ונפלה לתוך חברתה וידו קניא ליה:

כדבא דאמר רבא ידו של אדם חשובה. לענין הנחת שבת כמקום ארבעה על ארבעה וכי היכי דלענין שבת חשוב מקום לענין מיקנא נמי חשוב מקום למיקני כאילו הגביהה למעלה משלשה ומיהו ברשות היחיד לא אגבהה דתיקני ליה מקמי דליתי חיוב שבת עליה וביאתה לרה"ר וקנייתה באין כאחד ולהכי משני כשצירף דלא תיהוי הגבהה ברשות היחיד כדקתני מגרר ויוצא:

רב אחא מתני הכי. כדאמרן דמשיכה ברשות הרבים לא קני ומוקים לה כשצירף ידו וקיבלה לתוכה:

היה מושכו. בגונב בהמה ברשות בעלים קאי בפרק מרובה:

ומת השור. הגנב ברשות הבעלים פטור. הגנב מלשלם כלום דלא קני להתחייב באונסין:

הגביהו. אפי' ברשות הבעלים: **הא הוציא**. כל היכא דאפקיה ואפי' לרה"ר:

אי בוזטרי - לאו אורחיה הוא!

אלא במיצעי.

ודאפקיה להיכא?

אי דאפקיה לרשות הרבים - איסור שבת איכא, איסור גניבה ליכא!

אי דאפקיה לרשות היחיד - איסור גניבה איכא, איסור שבת ליכא!

לא צריך,א

דאפקיה לצידי רשות הרבים.

וכמאן?

אי כרבי אליעזר דאמר: צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו - איסור שבת איכא, איסור גניבה ליכא!

אי כרבנן דאמרי: צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו - איסור גניבה איכא, איסור שבת ליכא!

לעולם כרבי אליעזר,

וכי אמר רבי אליעזר: צידי רשות הרבים - כרשות הרבים דמו, הני מילי לענין חייבא דשבת, דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם, אבל לענין מיקנא - קני.

מאי טעמא?

דהא לא שכיחי רבים.

רב אשי אמר:

כגון שצירף ידו למטה משלשה וקיבלו.

כדבא,

דאמר רבא:

ידו של אדם - חשובה לו כארבעה על ארבעה.

רב אחא מתני הכי.

רבינא מתני:

לעולם דאפקיה לרשות הרבים, וברשות הרבים - נמי קנה.

ותרויהו בדיוקא דהא מתניתין קמיפלגי, דתנן:

"היה מושכו ויוצא, ומת ברשות בעלים - פטור. הגביהו,

או שהוציא מרשות בעלים, ומת - חייב".

רבינא - דייק מרישא,

רב אחא - דייק מסיפא.

רבינא דייק מרישא:

"היה מושכו ויוצא, ומת ברשות בעלים - פטור".

טעמא - דמת ברשות בעלים,

הא הוציא מרשות בעלים, ומת - חייב.

רב אחא דייק מסיפא:

"הגביהו,

או שהוציא".

הוצאה דומיא דהגבהה,

מה הגבחה - דאתי לרשותיה,
אף הוצאה נמי - דאתי לרשותיה.

לרב אחא - קשיא רישא!
לרבינא - קשיא סיפא!

רישא לרב אחא לא קשיא:
כמה דלא אתי לרשותיה - רשות בעלים קרינא ביה.

סיפא לרבינא לא קשיא:
הוצאה דומיא דהגבחה - לא אמרינן.

8. לא, ב – לג, א

רס"י

אלו הן הלוקין. אם התרו בהן: וקיימא לן דאין לוקה ומשלם. דנפקא לן לקמן מכדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות:

מתני' באחותו נערה. דאיכא קנס וסבירא ליה דממונא משלם ולא לקי וההיא דמכות בבוגרת דאין לה קנס:

בושת ופגם. דגבי קנס הוא דבעינן נערה אבל בושת ממונא הוא:

ופגם. כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה פחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו כדלקמן (דף מ:): והא בבוגרת נמי איתא:

בשוטה. שאין לה בושת ודמים למכור בשוק נמי אין לה:

והא איכא צערא. דהכי תנן במתניתין המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שנותן את הצער:

במפותה. דאין לה צער כדאמרין לקמן בפירקין (ד' לט:). פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער:

ביתומה. שקנסה ובושתה ופגמה שלה:

ומפותה. כיון שהכל שלה אין כאן חיוב ממון דהא עבדא מדעתה ואחולי אחלה גביה: שוטה לא גרסי דבפקחת נמי אין שום חיוב ממון במפותה יתומה:

קסבר עולא. דאוקי מתני' דמכות בבוגרת ולא אוקמה למתני' דהכא בשלא התרו בו שמעת מינה אפי' אתרו ביה נמי ממונא משלם ולא לקי:

חובל בחבירו. איכא מלקות דלא יוסיף (דברים כה) וממונא משלם כדכתיב (שמות כא) שבתו יתן ואפילו אתרו ביה נמי מרבי ליה לקמן בשמעתין בהדיא לתשלומין:

מה לחובל בחבירו. דין הוא לידון בממון שהוא חמור ממלקות שכן יש בו חומר אחר:

שחייב בחמשה דברים. נזק צער ריפוי שבת ובושת:

ואי ממונא לקולא הוא. ואיית ממון קל מן המלקות ואין זו תשובה שהשבנו דכ"ש בעלמא מה זה שחמור להתחייב בחמשה דברים נדון בקלה שבשני חיובין שבהן ק"ו לשאר חייבי ממון הקלין שידונו בממון הקל איכא למיפדך מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו בב"ד דניתן רשות לב"ד להלקותו תאמר בשאר חייבי ממון כגון קנס דאונס ומפתה שלא הותרו מכללן בב"ד:

אלא גמר מעדים זוממים. במה מצינו:

דאיכא ממון. דכאשר זמם:

ומלקות. דלא תענה:

ממונא משלם. לקמן יליף לה בשמעתין:

"הבא על אחותו,

ועל אחות אביו,

ועל אחות אמו,

ועל אחות אשתו,

ועל אשת אחיו,

ועל אשת אחי אביו,

ועל הנדה - יש להם קנס".

ורמיהו:

"אלו הן הלוקין: הבא על אחותו,

ועל אחות אביו,

ועל אחות אמו,

ועל אחות אשתו,

על אשת אחיו,

ועל אשת אחי אביו,

ועל הנדה" (מכות יג).

לבא, וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם!

אמר עולא:

לא קשיא:

כאן - באחותו נערה,

כאן - באחותו בוגרת.

אחותו בוגרת נמי,

הא איכא בושת ופגם!

בשוטה.

והא איכא צערא!

במפותה.

השתא דאתית להכי,

אפילו תימא: אחותו נערה,

ביתומה ומפותה.

אלמא קסבר עולא:

כל היכא דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם,

מילקא - לא לקי.

מנא ליה לעולא הא?

גמר מחובל בחבירו:

מה חובל בחבירו, דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם,

מילקא - לא לקי,

אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם,

מילקא - לא לקי.

מה לחובל בחבירו, שכן חייב בחמשה דברים!

ואי ממונא לקולא - שכן הותר מכללו בבית דין!

אלא,

גמר מעדים זוממין:

מה עדים זוממין, דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם,

מילקא - לא לקי,

רפ"י

שכן אין צריכין התראה. ונענשין במיתה או במלקות או בממון ודין הוא שידונו בחמורה כי איכא תרתי:
ואי ממונא קולא הוא. אשכחן בהן צד הקל ודין הוא שידונו בקלה:
שכן לא עשו מעשה. אלא בדיבורא בעלמא מיענשי:
מתרוייהו. כי פרכת מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים עדים זוממין יוכיחו מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה חובל יוכיח וחזר הדין:
תחת תחת גמור. וגזירה שוה מופנה היא ולמדין ואין משיבין:
אפי' תימא. ההיא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות ואשמעינן דלקי ולא משלם ומתניתין דכתובות בשלא התרו בו דליכא מלקות:
וסמיך ליה ארבעים יכנו. דהיכא דאיכא שתי רשעיות נייעבד ביה הכאה:

אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם, מילקא - לא לקי.

מה לעדים זוממין, שכן אינן צריכים התראה!
 ואי ממונא לקולא הוא - שכן לא עשו מעשה!

אלא,

גמר מתרוייהו:

מה הצד השונה שבהן, דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם, מילקא - לא לקי,

אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם, מילקא - לא לקי.

מה להצד השונה שבהן, שכן יש בהן צד חמור!
 ואי ממונא לקולא הוא - שכן יש בהן צד הקל!

אלא,

לב,ב

עולא "תחת" ¹⁰ (דברים כב, כט) "תחת" ¹¹ (שמות כא, כד) גמר:

כתיב הַכָּא: "תחת אשר ענה" (דברים כב, כט),

וכתיב הַתָּם: "עין תחת עין" (שמות כא, כד),

מה הַתָּם: ממונא - משלם,

מילקא - לא לקי,

אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות: ממונא - משלם, מילקא - לא לקי.

רבי יוחנן אמר:

אפילו תימא: אחותו נערה,

כאן - שהתרו בו,

כאן - שלא התרו בו.

אלמא קסבר רבי יוחנן:

כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה: מילקא - לקי,

ממונא - לא משלם.

מנא ליה לרבי יוחנן הא?

אמר קרא: "בדי רשעתו" ¹² (דברים כה, ב),

משום רשעה אחת אתה מחייבו,

ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות.

וסמיך ליה: "ארבעים יכנו" ¹³ (דברים כה, ג).

והרי חובל בחבירו, דאיכא ממון ומלקות: ממונא - משלם, מילקא - לא לקי!

וכי תימא: הני מילי היכא דלא אתרו ביה,

אבל אתרו ביה - מילקא: לקי,

ממונא: לא משלם - והאמר רבי אמר רבי יוחנן:

הקהו הכאה שאין בה שוה פרוטה - לוקה.

היכי דמי?

אי דלא אתרו ביה - אמאי לוקה?

אלא פשיטא: דאתרו ביה,

¹⁰ ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

¹¹ עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל

¹² והיה אם בן הכות הרשע והפילו השפט והקרו לפניו בדי רשעתו במספר

¹³ ארבעים יכנו לא יסיף פן יסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך

וטעמא - דלית בה שוה פרוטה,
הא אית בה שוה פרוטה: ממונא - משלם,
מילקא - לא לקי!

רפ"י

בפירוש ריבתי. לקמיה מפרש היכא:
שלא השם המביאו לידי מכות כו'. המקרא המביאו לידי מלקות אינו מביאו לתשלומין מלקות מלא תענה תשלומין מכאשר זמם וכיון דשני שמות הן חייב על שניהם:
נימא כל הלוקה אינו משלם. ונידייניה במלקות מאי שנא ממון דפשיטא להו:
יד ביז. דסמיך ליה לא תחוס עינד נפש בנפש וגו':
כן ינתן. כאשר יתן מום באדם וגו':
מאי טעמא לא אמר כעולא. דגמר גזירה שוה לעונשו ממון ולא מלקות לכל חיבי ממון ומלקות:
אם כן. דפטרט בא על אחותו ממלקות בטלת לאו שבה שעונש לאו במלקות:
ופרכינן חובל בחבירו דעל כרחך בממון נידון תקשי בטלת לאו דלא יוסיף פן יוסיף שהוא אזהרה למכה את חבירו:
והיה אם בן הכות. במסכת מכות (דף ב:) מוקמינן לה בעדים זוממין:
אלא. על כרחך כיון דרבייה קרא לתשלומין איכא לאוקמא לעונש מלקות דלאו דידיה במעידין אנו את איש פלוני כהן שהוא בן גרושה דליכא לאוקמי כאשר זמם ולומר יהא הוא בן גרושה תחתיו אלא סופג את הארבעים והכי תנן במסכת מכות וחובל בחבירו נמי מוקמינן ליה בשאין בה שוה פרוטה בכל חמשה דברים שבה כגון שלא פחתו מכספו וממלאכתו וריפוי לא הוצרך ולא צער היה בה ובשוטה שאין לה בושת והכא נמי באחותו מצית לאוקמי מלקות. דידה בבוגרת אבל נערה לישלם ולא לילקי הואיל וריבתי גזירה שוה דתחת תחת לתשלומין:

כדאמר רבי אילעא:

בפירוש ריבתי תורה עדים זוממין לתשלומין,
הקא נמי - בפירוש ריבתי תורה חובל בחבירו לתשלומין.

והיכא איתמר דרבי אילעא?

אָהא: "מעידין אנו את איש פלוני,

שחייב לחבירו מאתים זוד,"

ונמצאו זוממין - לוקין,

ומשלמין,

שלא השם המביאן לידי מנות מביאן לידי תשלומין,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

כל המשלם - אינו לוקה" (מכות ד.).

ונימא: כל הלוקה - אינו משלם!

אמר רבי אילעא:

בפירוש ריבתי תורה עדים זוממין לתשלומין.

היכן ריבתי תורה?

מכדי כתיב: **"ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו"**¹⁴ (דברים יט, יט),

"יד ביד"¹⁵ (דברים יט, כא) - למה לי?

דבר הניתן מיד ליד,

ומאי ניהו?

ממון.

חובל בחבירו נמי,

מכדי כתיב: **"כאשר עשה בן עשה לו"**¹⁶ (ויקרא כד, יט),

"פן ינתן בו"¹⁷ (ויקרא כד, כ) - למה לי?

דבר שיש בו נתינה,

ומאי ניהו?

ממון.

ורבי יוחנן,

מאי טעמא לא אמר כעולא?

אם כן, בטלת: **"עדות אחותך ... לא תגלה"**¹⁸ (ויקרא יח, ט).

חובל בחבירו נמי,

אם כן, בטלת: **"לא יסוף ... פן יסוף"**¹⁹ (דברים כה, ג),

עדים זוממין נמי,

אם כן, בטלת: **"והיה אם בן המות הרשע"**²⁰ (דברים כה, ב),

אָלָא,

עדים זוממין, אפשר לקיומה כבן גרושה וכן חלוצה,

לגא

¹⁴ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך
¹⁵ ולא תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שון בשון יד ביד רגל ברגל
¹⁶ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה בן עשה לו
¹⁷ שבר תחת שבר עין תחת עין שון תחת שון כאשר יתן מום באדם פן ינתן בו
¹⁸ עדות אחותך בת אביו או בת אמו מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה עדותך
¹⁹ ארבעים יבנו לא יסוף פן יסוף להמתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיה לעיניך
²⁰ ויהיה אם בן המות הרשע והפילו השפט והקרו לפניו כדי רשעתו במספר

חובל בחבירו נמי, איכא לקיומה כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה.
אחותו נמי, איכא לקיומה באחותו בוגרת!

אמר לך רבי יוחנן:

האי "תחת אשר ענה"²¹ (דברים כב, כט) מיבעי ליה לכדאביי,

דאמר אביי:

אמר קרא: "תחת אשר ענה" (דברים כב, כט),

האי - "תחת אשר ענה",

מכלל: דאיכא בושת ופגם.

ועולא?

נפקא ליה מדרבא,

דאמר רבא:

אמר קרא: "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים פסח" (דברים כב, כט),

הנאת שכיבה - חמשים,

מכלל: דאיכא בושת ופגם.

רש"י

לכדאביי. בשילהי פירקין
דפרכינן ואימא חמשים אמר
רחמנא מכל מילי ושני אביי
חמשים כסף נתחדשו תחת קנס
העינוי אבל בושת ופגם שהוא
בשאר חובלים לא כלל כאן:
השוכב עמה. קרא יתירא הוא
לדרשה נימא ונתן לאבי הנערה
חמשים כסף:
מכלל דבושת ופגם. דלאו מחמת
הנאת שכיבה נינהו שהרי ישנן
בשאר חובלים לא כילינהו
בגוייהו דהני:

²¹ ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים פסח ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלקה כל ימיו

9. לא, ב – לג, א

רַס"י

רבי אלעזר אומר עדים זוממין דמונא משלמי ולא לקו. לא צריכי קרא דסברא היא דמלקות לא שייך בהו:
דלאו בני התראה נינהו. קודם עדות כדמפי רבא ואזיל הלכך אי איכא למענשינהו לא תענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף בלא התראה ואע"ג דגבי בן גרושה ובן חלוצה ענשינן להו מלקות בלא התראה התם גזירת הכתוב דאשכחן בהו מלקות בהדיא והיה אם בן הכות ומוקמינן לקרא במידי דלא מצית למענשינהו מכאשר זמם אבל היכא דמצית למיעבד בהו הזמה לא שייך בהו מלקות:
תדע. שאי אפשר להתרות בהם: **מעיקרא.** יום או שעה קודם שיעידו העדות:
אמרי אישתלין. שכחנו ההתראה הרי שבטלה ההתראה:
פרשי ולא מסהדי. אפילו אמת הואיל ואנו חשודים בעיניכם מה לנו ולצרה:
לבסוף. לאחר שהעידו: **מאי דהוה הוה.** דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינן יכולין לחזור:
וניתרי בהו בתוך כדי דבור. לאחר שהעידו תתוך כדי דבור כדבור דמי ויכולים לחזור:
תוך כדי דבור. כדי שאילת שלום:
ונרמזו רמוזי. בשעת העדות נרמזו להם רמוזים על ההתראה להזכירם ובלשון רך שלא יקפידו:
לאו מילתא היא דאמרי. שיהו עדים זוממין צריכין התראה: ה"ג דאינהו בעו למיקטל בלא התראה ואינהו בעו התראה כו': **כאשר זמם.** והם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו ההתראה שהעידו עליה:
אלא מעתה. דהאי דלא בעו התראה משום כאשר זמם הוא מלקות של זוממי עדות בן גרושה ובן חלוצה:
דלאו מכאשר זמם אתי. עונש דידהו שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו:
משפט השוה. וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו הני נמי לא בעו התראה:

]"אמר רבי אלעזר:

בפירוש ריביתה תורה עדים זוממין לתשלומין".]

רבי אלעזר²² אומר:

עדים זוממין: ממונא – משלמי,

ומילקא – לא לקי,

משום דלאו בני התראה נינהו.

אמר רבא:

תדע, ניתרי בהו אימת?

ניתרי בהו מעיקרא – אמרי: אישתלין.

ניתרי בהו בשעת מעשה – פרשי ולא מסהדי.

ניתרי בהו לבסוף – מאי דהוה הוה.

מתקיף לה אבוי:

וניתרי בהו בתוך כדי דבור!

מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא:

וניתרי בהו מעיקרא, ונרמזו בהו רמוזי!

הדר אמר אבוי:

לאו מילתא היא דאמרי,

אי סלקא דעתך: עדים זוממין צריכין התראה – כי לא מתרינן בהו, לא קטלינן להו?!

מי איקא מידי דאינהו בעו קטיל בלי התראה,

ואינהו בעו התראה?!

הא בעינן: **"ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו"**²³ (דברים יט, יט), וליקא!

מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה:

אלא מעתה,

בן גרושה ובן חלוצה, דלא מ"כאשר זמם" קא מיתרבי – ליבעי התראה!

אמר קרא: **"משפט אחד יהיה לכם"**²⁴ (ויקרא כד, כב),

משפט השוה לכולכם.

²² מסורת הש"ס. גירסת וילנא: רבי אלעזר

²³ **ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך**

²⁴ **משפט אחד יהיה לכם כגד פאורח יהיה מי אני יהוה אלהיכם**

10. לג, א - לג, ב

רפ"י

במצות שבמיתה. שמתכוין היה להורגו:
הכתוב מדבר. דכתיב אם אסון יהיה שמתה האשה ונתת נפש ואע"פ שלא נתכוון אלא לחבירו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב:
אי דלא אתרו ביה. אם תמיתנו תהרג:
לדבר חמור. מיתה:

הוי מותרה לדבר הקל. שאם יכנו ולא ימות ילקה ואפילו הכי אמר רחמנא דכי אין שם חיוב מיתה יענש דמי ולדות ואף על גב דאיכא התראה למלקות אלמא משלם ואינו לוקה:
נגדוה. יסורין:

ולא שני לך כו'. יסורי המלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים:
הניחא לרבנן דאמרי. בסנהדרין באלו הן הנשרפים (עט). נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב והאי ונתת נפש ממש קאמר אית לן למידק ואוקמי קרא בשהתרו בו ולמילף דאע"ג דאיכא התראה יענש ממון כשאין שם מיתה:

אלא לרבי דאמר. התם נתכוון להרוג את זה והרג את זה אינו נהרג אלא משלם דמי האשה ליורשיה אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו ומשום הכי כי אין אסון משלם דמי ולדות וכי יש אסון משלם דמי אשה אבל אתרו ביה אימא לך לוקה ואינו משלם:
מאי איכא למימר. מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו:

על משעתו. כדמתרגמינן על בוריו ששב לכוה ולאייתנו הראשון:
אלא מלמד שחובשין אותו. לא נאמר מקרא זה אלא ללמד דהיכא דהכחו ולא מת ונפל למשכב יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ או ונקה המכה מכלל דעד השתא לא יצא מידי בית דין אלא נחבש:

ואי מיית קטלינן ליה. [כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מיית ניוק קטלינן ליה להאי דאי לאו לקטלא למאי חבשינן ליה:

לדבר חמור. מיתה:
לדבר הקל. מלקות דלא יוסיף דחובל ולא מת]:

ואמר רחמנא. להיכא דלא מת דאיכא ממון ומלקות נידון בממון דכתיב שבתו יתן:

ממאי. דהאי והכה איש את רעהו במזיד קא משתעי והאי ונקה דילפינן מיניה חבישה ונקה מקטלא קאמר דתשמע מינה דאי מיית קטלינן ליה ועל כרחין בהתרו בו:

[כדאמר רבי אילעא:

בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין, הכא נמי - בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין].

רב שישא בריה דרב אידי אמר:

חובל בחבירו נמי: ממונא - משלם,

ומילקא - לא לקי,

מהכא: **"ומי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה וינצאו ולדיה"** ²⁵ (שמות כא, כב),

ואמר רבי אלעזר: במצות שבמיתה הכתוב מדבר,

דכתיב: **"ואם אסון יהיה -**

ונתתה נפש תחת נפש" (שמות כא, כג).

היכי דמי?

אי דלא אתרו ביה - אמאי מיקטיל?

אלא פשיטא: דאתרו ביה,

ומותרה לדבר חמור - הוי מותרה לדבר הקל,

ואמר רחמנא: **"ולא יהיה אסון - ענוש יענש"** (שמות כא, כב).

מתקיף לה רב אשי:

ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל?

דלמא לא הוי!

אם תמצא לומר: הוי - ממאי דמיתה חמורה?

דלמא מלקות חמור,

דאמר רב: אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה - פלחו לצלמא!

לגב

אמר ליה רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי,

ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי:

ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה!?

מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד:

הניחא לרבנן דאמרי: נפש ממש,

אלא לרבי דאמר: ממון - מאי איכא למימר?

אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא:

מהכא: **"אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו - ונקה המכה"** ²⁶ (שמות כא, ט),

וכי תעלה על דעתך, שזה - מהלך בשוק,

וזה - נהרג!?

אלא מלמד שחובשין אותו, ואי מית - קטלינן ליה,

ואי לא מית - **"שבתו יתן ורפא ורפא"** (שמות כא, ט).

היכי דמי?

אי דלא אתרו ביה - אמאי מיקטיל?

אלא פשיטא: דאתרו ביה,

ומותרה לדבר חמור - מותרה לדבר הקל,

ואמר רחמנא: **"שבתו יתן ורפא ורפא"**.

מתקיף לה רב אשי:

ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל?

דלמא לא הוי!

ואם תמצא לומר: הוי - ממאי דמיתה חמורה?

דלמא מלקות חמור,

דאמר רב: אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה - פלחו לצלמא!

אמר ליה רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי,

²⁵ ומי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה וינצאו ולדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש פאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים

²⁶ אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ורפא

רש"י

דלמא בשוגג. משתעי ולא התרו בו וחבישה לאו לקטלא ונקה נמי לאו לקטלא אלא מגלות דערי מקלט וחבישה דילפינן מינה לגלות קאמר ומשום הכי כי נקה מגלות ישלם ממון אבל היכא דאתרו ביה אימא לך דכי לא מיית לוקה ואינו משלם: ריש לקיש מהדר אשינויא דרומיא דרמינן בריש שמעתין מתני' דמכות אדכתובות:

וְאִמְרֵי לָהּ רַב סָמַא בְּרִיהַ דְּרַב אֲשִׁי לְרַב אֲשִׁי:
וְלֹא שְׁנֵי לָהּ בֵּין הַכֹּהֵן שְׁיִישׁ לָהּ קֶצֶבָה לְהַכֹּהֵן שְׁאִין לָהּ קֶצֶבָה!?

מִתְקִיף לָהּ רַב מְרִי:
מִמַּאי דְּבִמְזִיד, "וְנִקְה" מִקְטָלָא?
דְּלִמָּא בְּשׁוּגֵג, "וְנִקְה" מַגְלוֹת!

קְשִׁיא.

11. לג, ב - לד, ב

רש"י

הא מני. מתניתין דקתני בא על אחותו נותן קנס ר"מ היא דאמר לעיל לוקה ומשלם שלא השם מביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין:

אפי' בתו נמי. דמיקטיל עלה לישלם דהא לא סבירא ליה לר"מ דפטור משום דרבה מיניה ואמאי תנן מתני' הבא על בתו פטור מן הקנס:

וטבח בשבת. איכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים:

שור הנסקל. לקמן פריך הא לא שוה מידי:

בטובח על ידי אחר. הגנב צוה לשלוחו לשחוט:

וכי. שליח חוטא ושולח מתחייב קנס דארבעה וחמשה והא קיימא לן בקדושין (מב:). אין שליח לדבר עבירה: מכירה אי אפשר אלא ע"י אחר שהלוקח לוקחו ממנו:

]"הבא על אחותו,

ועל אחות אביו,

ועל אחות אמו,

ועל אחות אשתו,

ועל אשת אחיו,

ועל אשת אחי אביו,

ועל הנדה - יש להם קנס".

ורמינהו:

"אלו הן הלוקין: הבא על אחותו,

ועל אחות אביו,

ועל אחות אמו,

ועל אחות אשתו,

על אשת אחיו,

ועל אשת אחי אביו,

ועל הנדה" (מכות יג).

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם!"]

ריש לקיש אמר:

הא מני?

רבי מאיר היא,

דאמר: לוקה ומשלם.

אי רבי מאיר, אפילו בתו נמי!

וכי תימא: רבי מאיר, לוקה ומשלם - אית ליה, מת ומשלם - לית ליה,

ולא!?

והתניא:

"גנב וטבח בשבת,

גנב וטבח לעבודה זרה,

גנב שור הנסקל וטבח - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

דברי רבי מאיר.

וחכמים פוטרין!"

הא איתמר עלה:

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן,

ואמר ליה אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש,

רבי אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי:

בטובח על ידי אחר.

וכי, זה - חוטא,

זה - מתחייב!?

אמר רבא:

אמר רחמנא: "וטבחו או מקרו"²⁷ (שמות כא, לו),

מה מכירה - על ידי אחר,

אף טביחה - על ידי אחר.

דבי רבי ישמעאל תנא:

"או" - לרבות את השליח".

דבי חזקיה תנא:

²⁷ מי יגנב איש שור או שוה וטבחו או מקרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השוה

"תחת" - לרבות את השליח.

כ"י

תחת השור. מצי למכתב ישלם בשור:
עבד איהו לא מיחייב. דהא מיקטיל:
לאו משום דלא מיחייב הוא. דחיובא רמיא עליה אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה:
רבי שמעון. בפרק מרובה ובכסוי הדם ובאותו ואת בנו:
התינח עבודת כוכבים. דזבחי מתים אסורים וכן שור הנסקל דמשנגמר דינו אסור בהנאה כדאמרינן בב"ק (דף מא.) ובפסחים (דף כב:) ממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהוא נבילה ונבילה כו':
בשוגג יאכל. אפי' בו ביום:
במזיד לא יאכל. הוא לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים:
ר' יהודה אומר בשוגג יאכל. הוא למוצאי שבת ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד:
במזיד לא יאכל. הוא עולמית אלא אחרים: בדברי יוחנן הסנדלר גרסינן יאכל:
לאחרים. לישראל:
לא לו ולא לאחרים. ישראל אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים:
מ"ט דר' יוחנן הסנדלר. דאמר מעשה שבת אסורין באכילה:
יכול אפילו בשוגג. תאסר באכילה אם שגג בבישול שלא ידע שהוא שבת:
מחלליה וגו'. היכא דאיכא חיוב מיתה אסירי באכילה כי קודש:
במזיד אמרתי. שהוא אסור כקודש דהא גבי חיוב מיתה כתיב ולא בשוגג:
מעשה שבת. במזיד אסורין מן התורה באכילה לר' יוחנן הסנדלר:

מתקיף לה מר זוטרא:
 מי איכא מידי דאילו עבד איהו - לא מיחייב, וְעָבִיד שְׁלִיחַ - וּמַחְיִיב?
 איהו - לְאוּ מְשׁוּם דְּלֹא מִיחְיִיב,
 אֶלְא מְשׁוּם דְּקָם לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיָּנִיָּה.
 אי בטובח על ידי אחר - מאי טעמיהו דרבנן דפטרין?

מאן חכמים?
 לד, א רבי שמעון היא,
 דאמר: שחיתה שאינה ראויה - לא שמה שחיתה.
 התינח עבודה זרה ושור הנסקל,
 אלא שחיתת שבת - שחיתה ראויה היא,
 דתנן:
**"השוחט בשבת,
 וביום הכפורים,
 אף על פי שמתחייב בנפשו - שחיתו בשרה!"**

סבר לה רבי יוחנן הסנדלר,
 דתנא:
**"המבשל בשבת: בשוגג - יאכל,
 במזיד - לא יאכל,
 דברי רבי מאיר.
 רבי יהודה אומר:
 בשוגג - יאכל למוצאי שבת,
 במזיד - לא יאכל עולמית.
 רבי יוחנן הסנדלר אומר:
 בשוגג - יאכל למוצאי שבת, לאחרים,
 ולא לו,
 במזיד - לא יאכל עולמית, לא לו,
 ולא לאחרים."**

מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר?
 כדדריש רבי חייא אפיתחא דבי נשיאה:
"ושמרתם את השבת מי קדש היא לכם"²⁸ (שמות לא, יד),
 מה קודש - אסור באכילה,
 אף מעשה שבת - אסורין באכילה.
 אי, מה קודש - אסור בהנאה,
 אף מעשה שבת - אסור בהנאה?
 תלמוד לומר: **"לכם"** (שמות לא, יד) - שלכם היא.
 יכול אפילו בשוגג?
 תלמוד לומר: **"מחלליה מות יומת"** (שמות לא, יד) - במזיד אמרתי לה, ולא בשוגג.

פליגי בה רב אחא ורבינא,
 חד אמר: מעשה שבת - דאורייתא,
 וחד אמר: דרבנן.
 מאן דאמר: דאורייתא - פדאמרן.
 מאן דאמר: דרבנן - אמר קרא: **"קדש היא"**,

²⁸ ושמרתם את השבת מי קדש היא לכם מחלליה מות יומת כי קל העשה בה מלאכה ונקרתה הנפש הוא מקרב עמיה

היא - קודש,
ואין מעשיה קודש.

ולמאן דאמר: דרבנן,
מאי טעמייהו דרבנן דפטרי?

כי קא פטרי רבנן - אשארא.

טובח לעבודה זרה,
כיון דשחט ביה פורתא - איתסר ליה,
איך דכי קא טבח - לאו דמריה קא טבח!

אמר רבא:
באומר: בגמר זביחה הוא עובדה.

שור הנסקל,
לאו דידיה הוא דקטבח!

אמר רבה:
הקא במאי עסקינן:
כגון שמסרו לשומר,
והזיק בבית שומר,
ונגמר דיניה בבית שומר,
וגנבו גנב מבית שומר.
ורבי מאיר, סבר לה כרבי יעקב,
וסבר לה כרבי שמעון.
סבר לה כרבי יעקב, דאמר: אף משונגמר דינו, החזירו שומר לבעליו - מוחזר,
וסבר לה כרבי שמעון, דאמר: דבר הגורם לממון - כממון דמי.

רבה אמר:
לעולם בטובח על ידי עצמו,
לדב, ורבי מאיר, לוקה ומשלם - אית ליה,
מת ומשלם - לית ליה,
ושאני הני, דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס,
אף על גב דמיקטיל - משלם.

ואזדא רבה לטעמיה,
דאמר רבה:
היה גדי גנוב לו, וטבחו בשבת - חייב,
שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת.
גנב וטבח בשבת - פטור,
שאם אין גניבה - אין טביחה, ואין מכירה.

ואמר רבה:
היה גדי גנוב לו, וטבחו במחתרת - חייב,
שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור מחתרת.
גנב וטבח במחתרת - פטור,
שאם אין גניבה - אין טביחה ואין מכירה.

וצריכא,
דאי אשמעינן שבת - משום דאיסורה איסור עולם,
אבל מחתרת, דאיסור שעה הוא - אימא: לא.
ואי אשמעינן מחתרת - משום דמחתרתו זו היא התראתו,
אבל שבת, דבעיא התראה - אימא: לא.

רפ"י

מ"ט דרבנן. דפליגי אדרבי מאיר ופטרי
מקנס ארבעה וחמשה הואיל ובטובח על
ידי אחר אוקימתא הא שחיטה ראויה
היא מדאורייתא:

אשארא. אעבודת כוכבים ואשור
הנסקל:

כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה.
דאמר מר (חולין דף מ.) היתה בהמת
חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון
ששחט בה סימן אחד אסרה:

לאו דמריה קא טבח. דהא איתסרא
עליה וחיובא דתשלומי ארבעה וחמשה
טביחה כתיב בהו ועד גמר שחיטה לא
מיחייב ומקמי דמטי גמר שחיטה
איתסרא בהנאה על בעליה ומההיא
שעתא אפסדה מיניה דאי איתא לא
הדרא בעינא ולא דמריה היא:

באומר בגמר זביחה הוא עובדה.
לעבודת כוכבים אינו עובד לעבודת
כוכבים עד גמר זביחה: פלוגתא דר'
יעקב בבבא קמא:

החזירו שומר לבעליו מוחזר. דאמר ליה
תורא אשלמת לי תורא אשלימית לך:

כממון דמי. והאי נמי אע"ג דלא שוי
מידי גורם לממון הוא דכי ליתא בעי
לשלומי ליה תורא מעליא: דר' שמעון
בבבא קמא בפרק מרובה קדשים שחייב
באחריותן משלם ארבעה וחמשה משום
דגורם לממון הוא ואע"ג דהקדש לאו
ממון בעלים הוא ובהקדש לא שייך קנס
דרעהו כתיב: רבה גרסינן בכולהו ותדע
מדאמר לקמן א"ל רב פפא לאביי לרבה
דאמר חידוש הוא כו' ואם איתא דרבא
גרסינן הא רב פפא תלמידו של רבא היה
כדאמר לקמן אמר ליה רב פפא לרבא
הי מכה מאי שנא דשבקיה לרבא ולא
שייליה [לתרוצי שמעתיה] ושייליה
לאביי [שמתא דרבא] אלא רבה גרסינן
ורב פפא לא היה בימיו ושייל לאביי
שהיה תלמידו של רבה:

רבה אמר לעולם בטובח בעצמו ור'
מאיר. בעלמא בתשלומי ממון לית ליה
מת ומשלם והכא תשלומי ארבעה
וחמשה קנס הם וכל משפט קנס חידוש
הוא הלכך אע"ג דמיקטיל נמי לא
מיפטר מיניה ולקמן פריך לרבה אליבא
דרבי מאיר קשיא בתו דמתניתין נמי
קנס הוא וקא פטר ליה אבתו:

היה גדי גנוב לו. גנב גדי בחול ונתחייב
הקרן וטבחו בשבת דלא אתי עליה
חיובא דממון באיסור שבת אלא חיוב
קנס:

חייב. ד' והי דקנס חידוש הוא ורבה
סבירא ליה כרבי מאיר:
גנב וטבח בשבת. דחיוב ממון דקרן
אתא עליה באיסור שבת:

פטור. דקיימא לן אין מת ומשלם וכיון
דאקרן לא מיחייב קנס נמי לא משלם
דתשלומי ד' והי אמר רחמנא ולא
תשלומי שלשה וארבעה ולא סבירא לן
כרבי נתן דאמר (שבת דף צד) חי נושא
את עצמו אי נמי בכפות:

שאם אין גניבה. כלומר שמאחר שפטור
על הקרן משום מיתה:

אין טביחה ואין מכירה. אינו מחויב
קנס כדפירשתי דתשלומי ארבעה
וחמשה כתיב ולא תשלומי שלשה
וארבעה:

מחתרת. שחתר בית והוציאו:
וטבחו במחתרת. עצמה דההיא שעתא
בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל
הבית כדכתיב (שמות כב) אין לו דמים:

משום דאסוריה איסור עולם. כל זמן
שיעידו עליו שחילל שבת ימיתוהו בית
דין הלכך חמירא מיתה דילה לפוטרו
מממון:

דאיסור שעה. אי לא משכח ליה ההיא
שעתא תו לא מיקטיל:

כ"י

היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור. דההיא שעתא דקא טבח לה גזיל לה ממרה ומיתה וממון באין כאחד ולא גרסינן שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפטור עצמו בטוען טענת גנב שאומר נגנבה:

פרה אתא לאשמועינן. בתמיה מה למדנו ממנה שלא למדנו מגדי דקאמר רבה:

שואלה אתא לאשמועינן. דטובחה בשבת פטור: **ס"ד אמינא הואיל ואמר רב פפא.** בהשוכר את הפועלים: **הכא נמי.** נימא משעת שאלה רמיא עליה חיוב קרן וכי טבחה בשבת ליחייב:

קמ"ל. כיון דכל כמה דאיתא הדרא בעינא ההיא שעתא דקא טבח לה קא גזיל לה: **כל ימי שאלתה.** כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים:

אין חייבין באונסה. דאינהו לאו שואלין נינהו עלה:

דמי בשר בזול. כל זוזא חשבינן בארבעה דנקי הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירו לבעלים:

אחריות נכסים. קרקעות: **איכא דמתני ארישא.** להאי הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאישתעבוד נכסים דאבוהון מחיים משעת שאלה: **כ"ש אסיפא.** כשטבחה ואכלה:

ופליגא דרב פפא. דאמר לעיל ההיא שעתא דמטו לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה:

ואיכא דמתני לה אסיפא. היכא דטבחה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי מעליא ולא בזול דאיבעי להו למידק:

אבל ארישא. אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה:

והיינו דרב פפא. דאמר לעיל לא אמרינן משעת שאלה רמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך וההיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב:

צ"קא.

אמר רב פפא:

היתה פרה גנובה לו, וטבחה בשבת - חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת.
היתה פרה שאולה לו, וטבחה בשבת - פטור.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:
רב פפא, פרה אתא לאשמועינן?!

אמר ליה:

רב פפא, שאולה אתא לאשמועינן.

סלקא דעתך אמינא: הואיל ואמר רב פפא: משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה, הכא נמי - משעת שאלה אתחייב באונסיה,

קא משמע לן.

אמר רבא:

הניח להן אביהן פרה שאולה - משתמשין בה כל ימי שאלתה, מתה - אין חייבין באונסה,

כסבורין של אביהם היא, וטבחה ואכלה - משלמין דמי בשר בזול.

הניח להן אביהן אחריות נכסים - חייבין לשלם.

איכא דמתני לה ארישא,

ואיכא דמתני לה אסיפא.

מאן דמתני לה ארישא - כל שכן אסיפא,

ופליגא דרב פפא,

ומאן דמתני לה אסיפא - אבל ארישא לא,

והיינו דרב פפא.

12. לד, ב - לה, ב

רש"י

בשלמא רבי יוחנן דמוקי מתניתין בשלא התרו בו: לא אמר כריש לקיש. דאוקמיה כר' מאיר: כי לא אתרו ביה נמי פטור. הואיל ואיכא צד מלקות: שוגגין. שלא התרו בהן: ודבר אחר. ממון ואכולה מילתא קאי כלומר חייבי מיתות שוגגין וממון או חייבי מלקות שוגגין וממון: ר' יוחנן אומר חייב. בתשלומין: דהא לא אתרו ביה. ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון: כי לא אתרו ביה נמי פטור. ולקמן יליף טעמא: מאי לאו אסון ממש. אם לא מתה האשה יענש הנוגף בדמי ולדות הא אם מתה לא יענש ואפי' לא התרו בו וקשיא לר' יוחנן: לא דין אסון. הכי קאמר קרא אם אין משפט מות לנוגף כגון שלא מתה האשה או מתה ולא התרו בו ענוש יענש: מכה אדם ומכה בהמה. מכה בהמה ישלמה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב אף מכה אדם אין לך בו חילוק לפטור מכה בהמה לעולם חייב דאמרי בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון: שאין מתכוין. אין בו חיוב מיתה באדם:

רבי יוחנן אמר:

אפילו תימא: אחותו נערה, כאן - שהתרו בו, כאן - שלא התרו בו.

אלמא קסבר רבי יוחנן:

כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה: מילקא - לקי, ממונא - לא משלם.

ריש לקיש אמר:

הא מני?

רבי מאיר היא,

דאמר: לוקה ומשלם!]

בשלמא רבי יוחנן לא אמר כריש לקיש - דקא מוקים לה כרבנן, אלא ריש לקיש - מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן?

אמר לך:

פיון דאילו אתרו ביה - פטור,

כי לא אתרו ביה - נמי פטור.

ואזדו לטעמיהו,

דכי אתא רב דימי אמר:

חייבי מיתות שוגגין,

וחייבי מלקות שוגגין, ודבר אחר - רבי יוחנן אמר: חייב,

וריש לקיש אמר: פטור.

רבי יוחנן אמר: חייב, דהא לא אתרו ביה.

ריש לקיש אמר: פטור, פיון דאילו אתרו ביה - פטור,

כי לא אתרו ביה - נמי פטור.

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

"ולא יהיה אסון - ענוש יענש"²⁹ (שמות כא, כב),

לה, א מאי לאו, אסון ממש!

לא,

דין אסון.

איכא דאמרי:

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"ולא יהיה אסון - ענוש יענש" (שמות כא, כב),

מאי לאו, דין אסון!

לא,

אסון ממש.

אמר רבא:

ומי איכא למאן דאמר: חייבי מיתות שוגגין - חייבים!?

והא תנא דבי חזקיה:

"מפה אדם" ו"מפה בהמה"³⁰ (ויקרא כד, כא),

מה מכה בהמה - לא חילקת בו בין בשוגג בין במזיד,

בין מתכוין לשאין מתכוין.

²⁹ ומי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ונצאו ולדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש פאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים
³⁰ ומכה בהמה ישלמה ומכה אדם יומת

בין דרוך ירידה לדרוך עלייה, לפוטרו ממון, אלא לחייבו ממון,

דרוך עלייה. שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה:

בין דרוך ירידה לדרוך עלייה. משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרוך ירידה לדרוך עלייה כדאמר' במכות (דף ז:.) כל שבדרוך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול כדרך נפילה:

כולי עלמא לא פליגי דפטור. מדתנא דבי חזקיה:

חייבי מיתות איתקוש. למכה בהמה:

אתיא רשע רשע. נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בחייבי מלקות והיה אם בן הכות הרשע:

רבא אמר אתיא מכה מכה. דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה ולא מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן:

ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו. והאי יעשה לו מלקות קאמר ולקמן פריך והא חובל בחבירו בתשלומין ולא מלקות:

והאי. מלקות לאו מכה כתיב אלא כי יתן מום ומאי אתיא מכה מכה דקאמר רבא:

הכאה הכאה קאמרינן. ומום ע"י הכאה הוא ניתן:

וחובל בחבירו בר תשלומין הוא. והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון:

אם אינו ענין. האי קרא:

להכאה שיש בה שוה פרוטה. ולתשלומין דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה כן ינתן בו דבר הניתן מיד ליד:

תנהו ענין. להאי כן יעשה לו:

להכאה שאין בה שוה פרוטה. ולמלקות ואיתקוש למכה בהמה שלא תחלוק בו:

סוף סוף. האי לא תחלוק בו לחייבו ממון טעמא משום דאין בו כדי תשלומין ולא משום היקישא אבל היכא דיש בה שוה פרוטה אימא תחלוק:

לא צריכא. להכי איתקש:

דבהזי דמחיה קרע שיראין וכו'. כלומר ואשמועינן דלוקה משום חבלה ופטור מתשלומי קריעה לא שנא התרו בו ולא שנא לא התרו דלא לקי פטור מתשלומין מהיקישא דלא תחלוק:

אף מפה אדם - לא תחלוק בו בין בשוגג בין במזיד, בין מתכוין לשאין מתכוין, בין דרוך ירידה לדרוך עלייה, לחייבו ממון, אלא לפוטרו ממון!

אלא, כי אתא רבין אמר:

חייבי מיתות שוגגין - כולי עלמא לא פליגי דפטורין.

כי פליגי - בחייבי מלקות שוגגין, ודבר אחר, רבי יוחנן אמר: חייב,

חייבי מיתות - איתקוש,

חייבי מלקות - לא איתקוש,

ריש לקיש אמר: פטור,

בפירוש ריביתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות.

היכן ריביתה תורה?

אמר אביי:

אתיא "רשע" ³¹ (במדבר לה, לא) "רשע" ³² (דברים כה, ב).

רבא אמר:

אתיא "מכה" "מכה".

אמר ליה רב פפא לרבא:

הי "מכה"?

אילימא: "ומכה בהמה - ישלמנה, ומכה אדם - יומת" (ויקרא כד, כא) - האי בקטלא כתיב!

אלא האי "מכה": "מכה נפש בהמה - ישלמנה, נפש תחת נפש" (ויקרא כד, יח),

וסמיך ליה: "ואיש כי יתן מום בעמיתו -

כאשר עשה כן יעשה לו" (ויקרא כד, יט) - והאי לאו "מכה" היא!

אנן "הכאה" "הכאה" קאמרינן.

והא כי כתיב - בחובל בחבירו הוא דכתיב,

וחובל בחבירו - בר תשלומין הוא!

אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה - תנהו ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה.

לה, ב סוף סוף, לאו בר תשלומין הוא!

לא צריכא, דבהדי דמחיה קרע שיראין דיליה.

³¹ ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת
³² וקה אם בן המות הרשע והפילו השיפט והקהו לפניו כדי רשעתו במספר

13. לה, ב

רפ"י

ממאי דבחול כתיב. דפשיטא ליה דמכה בהמה בין שוגג בין מזיד חייב לשלם:
 דלמא בשבת כתיב. ועל כרחך אשוגג כתיב קרא דאי במזיד הו"ל מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין:
 איכא לאיפלוגי. בין שוגג למזיד:
 לא ס"ד. דבשבת כתיב ובשוגג: ואי בשבת מכה בהמה ישלמנה. בתמיה:
 אלא לאו בחול. דליכא לפלוגי ואיתקש לה מכה אדם שלא תחלוק בו ואפ"י אינו חייב מיתה:

אמר ליה רב חייא לרבא:
 ולתנא דבי חזקיה, דאמר: "מפה אדם" "ומפה בהמה",
 ממאי דבחול כתיב, וליכא לאיפלוגי?
 דלמא בשבת כתיב, דבבהמה גופה איכא לאיפלוגי!

לא סלקא דעתך,
 דכתיב: "ומפה בהמה - ישלמנה,
 ומפה אדם - יומת" (ויקרא כד, כא),
 היכי דמי?
 אי דלא אתרו ביה - "מפה אדם" אמאי "יומת"?
 אלא פשיטא: דאתרו ביה,
 ואי בשבת - "מפה בהמה ישלמנה"!
 אלא לאו, בחול.

14. לה, ב

רש"י

לרבה דאמר. לרבי מאיר חדוש הוא כו':
מתניתין כמאן מוקים. לשנויי רומיא דרמינן עלה דאלו הן הלוקין וקיימא לן דאין לוקה ומשלם:
אי כר' מאיר. דאמר לוקה ומשלם וכדשנינהו ריש לקיש:
קשיא בתו. דבשלמא לריש לקיש דאוקמה לה היא דגנב וטבח בשבת בטובח על ידי אחר אבל בטובח על ידי עצמו לא משלם לא קשיא דמת ומשלם לית ליה לרי' מאיר אפי' בקנס אלא לרבה קשיא בתו דקנס הוא וקתני מתניתין פטור:
ואי כר' נחוניא בן הקנה. דאית ליה נמי לוקה ומשלם כר' מאיר מדקאמר יום הכפורים כשבת יה"כ הוא דפטור מתשלומין ומשום כרת דאית ביה ומג"ש דאסון אסון אבל משום לאו ומלקות דאית ביה לא פטור ומתניתין נמי דאית ליה לוקה ומשלם דידיה הוא ומת ומשלם לית ליה אפי' בקנס:
קשיא אחותו. נהי נמי דמשום מלקות לא פטר ליה ליפטריה משום כרת:
ואי כרבי יצחק. תוקמה דאמר במסכת מכות (דף יד.) אין חייבי כריתות בכלל מלקות מ' ולית ליה האי דאלו הן הלוקין הבא על אחותו ומשום הכי חייבין בתשלומין:
קשיא ממזרת. דהכל מודים שהוא במלקות וקתני אית לה קנס:
הניחא אי סבר. רבה כר' יוחנן כשלא התרו בו דמשלם דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר חייב:
איהו נמי. מוקי למתני' בשלא התרו בו כר' יוחנן:
אלא אי סבר לה. בממון ומלקות דאפי' לא התרו בו פטור מממון ופליג אדרבי יוחנן וכל שכן אדעולא דאמר אפילו התרו בו משלם ממון ואינו לוקה:
היכי מתרץ לה. לא כר' יוחנן ולא כעולא ולא כריש לקיש:
על כרחך. אי סבירא ליה בממון ומלקות דלוקה ואינו משלם כרבי יוחנן סבירא ליה בשוגגים דמשלם ממון ומוקי לה בשלא התרו בו:
לריש לקיש דאמר בפירוש ריביתא תורה כו'. דחייבי מלקות שוגגין פטורין מלשלם:
מאן תנא דפליג אדר' נחוניא. ומחייב תשלומין בחייבי כריתות כגון ההיא דשבועות ושהדליק גדיש ביה"כ חייבין בפרק שבועת העדות (שבועות לג.) ומתני' דהכא דקנסה באחותו ונהי נמי דלית ליה אסון אסון למיפטריה משום כרת ליפטריה משום לאו בין התרו בו בין לא התרו בו דאין כרת בלא לאו חוץ מפסח ומילה דבשלמא ר' יוחנן מוקי לה אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמרי אין לוקה ומשלם והני בשלא התרו בו אלא לריש לקיש כמאן מוקי לה:
אי רבי מאיר. דאמר לוקה ומשלם:
אי רבי יצחק. דאמר לא שייך מלקות בחייבי כריתות וג"ש דאסון אסון לית ליה ובמאי ליפטר הילכך מתניתין דהכא על כרחך ר"מ היא ולא רבי יצחק משום דקשיא ממזרת אבל ההיא דשבועות בין כר"מ בין כרבי יצחק:

אמר ליה רב פפא לאביי:
לרבה, דאמר: חידוש הוא שחידשה תורה בקנס, ואף על גב דמיקטיל - מישלם, מתניתין כמאן מוקים לה?
אי כרבי מאיר - קשיא "בתו"!
אי כרבי נחוניא בן הקנה - קשיא "אחותו"!
אי כרבי יצחק - קשיא "ממזרת"!
הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן - הוא נמי מתרץ לה כרבי יוחנן, אלא אי סבר כריש לקיש - היכי מתרץ לה?
על כרחך, כרבי יוחנן סבירא ליה.

אמר ליה רב מתנא לאביי:
לריש לקיש, דאמר: בפירוש ריביתא תורה חייבי מלקות פחייבי מיתות, מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא בן הקנה?

אי - רבי מאיר,
 אי - רבי יצחק.

15. לה, ב - לו, א

רש"י

עריות ושניות. לקמן מפרש להו:
קנס. דאנוסה:
פיתוי. דמפותה:
הממאנת. בבעלה כגון יתומה
 קטנה שהשיאתה אמה ומיאנה
 בבעלה:
אין לה קנס. שאינה בחזקת
 בתולה הואיל וניסת:
איילונית. שאין לה סימני נערות
 לעולם ואינה יולדת לשון איל
 זכר דוכרניתא דלא ילדה (לעיל
 דף יא.):
אין לה קנס. לפי שאין קנס אלא
 לנערה וזו שלא תביא שערות
 לעולם כל כ' שנה היא בחזקת
 קטנה ומשם ואילך בוגרת:
והיוצאת משום שם רע. קס"ד
 שלא מצא לה בעלה בתולים
 ולקמן פריך בת סקילה היא:
עריות ממש. המפורש באחרי
 מות והן בכריתות:
שניות. שגזרו חכמים על שניות
 להן להרחיק מן העבירה כגון
 אם אמו ואם אביו ושאר עריות
 השנויות בפרק ב' דיבמות (דף
 כא.):
כיון דשניות חזיין ליה
מדאורייתא. קרינן ביה ולו
 תהיה לאשה:
אמאי אין לה קנס. בשלמא
 בעריות איכא למימר כשמעון
 התימני דלית ליה נערה נערה
 הנערה אלא שניות קשיא:
שמעון התימני. בריש פירקין
 דאמר אשה שיש בה הויה:
ר"ש בן מנסיא. דאמר אשה
 הראויה לקיימה:

תנו רבנן:

"עֲרִיּוֹת,

וּשְׁנִיּוֹת לְעֲרִיּוֹת - אֵין לָהֶן: לֹא קָנַס,
 וְלֹא פִיתוּי.

הַמְמַאֲנֶת - אֵין לָהּ: לֹא קָנַס,

וְלֹא פִיתוּי.

אֵיילוֹנִית - אֵין לָהּ: לֹא קָנַס,

וְלֹא פִיתוּי.

וְהַיוֹצֵאת מְשׁוּם שֵׁם רָע - אֵין לָהּ: לֹא קָנַס,

וְלֹא פִיתוּי."

מאי "עֲרִיּוֹת", ומאי "שְׁנִיּוֹת לְעֲרִיּוֹת"?

לו, א

אילימא: "עֲרִיּוֹת" - ^עֲרִיּוֹת מְמַשׁ,

"שְׁנִיּוֹת" - מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים,

כִּיּוֹן דְּמַדְאֹרֵייתָא חֲזִינָא לִיהּ - אַמַּאי אֵין לָהֶן קָנַס?

אָלָא: "עֲרִיּוֹת" - חֲיִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין,

"שְׁנִיּוֹת" - חֲיִיבֵי כְּרִיתוֹת,

אָבַל חֲיִיבֵי לְאוּיִן - יֵשׁ לָהֶן קָנַס.

ומני?

שמעון התימני היא.

איכא דאמרי:

"עֲרִיּוֹת" - חֲיִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין,

וְחֲיִיבֵי כְּרִיתוֹת,

"שְׁנִיּוֹת" - חֲיִיבֵי לְאוּיִן.

מני?

רבי שמעון בן מנסיא היא.

16. לו, א

רש"י

רבנן היא. דפליגי אדר"מ בריש פירקין:
ובממאנת סבר לה כר' יהודה. דאמר נערה ממאנת והכי תידוק מינה נערה ממאנת אין לה קנס הא נערה בעלמא יש לה קנס:
עד שתביא שתי שערות. ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאחר מיכן:
רבי יהודה אומר. אם לא בעל לאחר שגדלה ממאנת:
עד שירבה שחור על הלבן. ובנדה מפרש שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור:
אלא ר' יהודה היא. ובממאנת נערה אשמעינן דאין לה קנס ולא תדוק הא קטנה יש לה קנס וגבי אילונית דתנא נמי אין לה קנס משום דבקטנה סבר כר"מ וזו מקטנותה יצאת לבגר:
זו דברי כו'. לקמן בפרקין (דף מ:).
סבר לה כר' מאיר. דקטנה אין לה קנס משום הכי אין קנס באילונית:
ופליג עליה. בממאנת ואמר עד שירבה השחור וכי תנא הממאנת אין לה קנס הא הראויה למאן יש לה קנס בנערה קאמר:
מאי ממאנת הראויה למאן. כלומר כל קטנה קאמר וכולה ר"מ היא:

"הממאנת - אין לה: לא קנס, ולא פיתוי".

הא קטנה בעלמא - אית לה. מני?

רבנן היא, דאמרי: קטנה - יש לה קנס.

אימא סיפא:

"אילונית - אין לה: לא קנס, ולא פיתוי".

אתא לרבי מאיר, דאמר: קטנה - אין לה קנס, והא - מקטנותה יצתה לבגר. רישא - רבנן, וסיפא - רבי מאיר!?

וכי תימא: כולה - רבי מאיר היא, ובממאנת - סבר לה כרבי יהודה,

ומי סבר לה!?

והתניא:

"עד מתי הבת ממאנת?

עד שתביא שתי שערות,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

עד שירבה שחור על הלבן!"

אלא: רבי יהודה היא,

ובקטנה - סבר לה כרבי מאיר,

ומי סבר לה!?

והאמר רב יהודה אמר רב:

זו דברי רבי מאיר.

ואם איתא - 'זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה' מיבעי ליה!

האי תנא - סבר לה כרבי מאיר בחדא,

ופליג עליה בחדא.

רפ"ם אמר:

מאי "ממאנת"?

הראויה למאן.

וליתני: 'קטנה'!

קשיא.

17. לו, א-ב

רפ"י

ויש להן טענת בתולים.
להפסידה כתובה:
הא ר"מ. דאמר קטנה אין לה
קנס ואילונית מקטנותה יצתה
לבגר:

ודקארי לה מאי קארי לה. מי
שהשיב תשובה זו בבית המדרש
מה עלתה על רוחו ולא סבירא
ליה דאיכא לאוקמינהו כר"מ
ורבנן:

משום דאית ליה למירמא
אחריתא עליה. לא הביאה לבית
המדרש אלא לפי שיש להשיב
אחרת על זו חרשת ושוטה
אחרשת ושוטה:

בוגרת. בתוליה כלים מאיליהן:
הא רבן גמליאל. דאמר בפ"ק
(דף יב:) היא אומרת
משאירסתני נאנסתי נאמנת
הכא נמי אין לה טענת בתולים
להפסידה כתובתה דאמרינן אי
הוה פקחת לטעון הוה טענה
משאירסתני נאנסתי ומהימנא:
הא רבי יהושע. דאמר לא מפיה
אנו חייין הכא יש לה טענת
בתולים דאי נמי הוה. טענה קמן
לא מהימנינן לה:

נותנין לה לילה הראשון. ובוכל
כמה בעילות ותלינן כל דמים של
אותו הלילה בדם בתולים
אלמא. אית לה דם בתולים
לבוגרת דאי לא לא הוה בעי
למיתב לה אלא בעילת מצוה
וכיון דאית לה בתולים היכא
דבעל ולא מצא דם תפסיד
כתובתה דהא כנסה בחזקת
בתולה ומצאה בעולה:

ה"ג אי דקא טעין טענת דמים
הכי נמי הב"ע דקטעין טענת
פתח פתוח. אי דקאמר בעלתי
ולא מצאתי דם ודאי טענה
מעלייתא היא והכא דקתני אין
לה טענת בתולים דקטעין ואמר
פתח פתוח מצאתי ודם לא
בדקתי אם נמצא בה אם לאו
בנערה וקטנה טענה היא
כדאמרינן בפ"ק ואע"פ שאין
יכול לברר דבריו בפנינו אמרינן
חזקה אין אדם טורח בסעודה
ומפסידה אבל משבגרה אין
רחמה צר כבתחילה ודומה לו
כאילו פתח פתוח:

"אילונית - אין לה: לא קנס,
ולא פיתוי".

ורמינהי:

"החרשת,

והשוטה,

והאילונית - יש להן קנס,

ויש להן טענת בתולים".

והא, מאי רומינא?

הא - רבי מאיר,

הא - רבנן.

ודקארי לה, מאי קארי לה?

משום דאית ליה למירמא אחריתי עילויה:

"החרשת,

והשוטה,

והבוגרת,

ומנכת עץ - אין להן טענת בתולים.

הסומא,

ואילונית - יש להן טענת בתולים.

סומכוס אומר משום רבי מאיר:

סומא - אין לה טענת בתולים!"

אמר רב ששת:

לא קשיא:

הא - רבן גמליאל,

והא - רבי יהושע.

אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל - היכא דקא טענה איהי,
היכא דלא קא טענה איהי - מי שמעת ליה?!

אין,

כיון דאמר רבן גמליאל: מהימנא,

כגון זו - "פתח פתח פתח לאלם"³³ (משלי לא, ח) הוא.

"והבוגרת - אין לה טענת בתולים".

והאמר רב:

בוגרת - נותנין לה לילה הראשון!

לוב, אי דקא טעין טענת דמים - הכי נמי,

הכא במאי עסקינן:

דקטעין טענת 'פתח פתוח'.

"סומכוס אומר משום רבי מאיר:

סומא - אין לה טענת בתולים".

מאי טעמא דסומכוס?

אמר רבי זירא:

³³ פתח פתח פתח לאלם אל דין כל בני חלוף

מפני שנהבטת על גבי קרקע.

כולהו - נמי חבוטי מיחבטי!

כולהו - רואות,

ומראות לאמן,

זו - אינה רואה,

ואינה מראה לאמה.

כ"י

שחבטה. ובתוליה נושרין :

כולהו רואות. אם נשרו בתוליהן
[רואות דם]:

ומראות לאמן. ופוסקות עליהן
שאינן בתולות ואם לא הודיעתו
הטעתו :

זו אינה רואה ואינה מראה
לאמה. וזה שכנסה בחזקת
נחבטת כנסה ואין אדם פוסק
עליה ולאו טעות הוא :

רש"י

18. לו, ב

"והיוצאת משום שם רע - אין לה: לא קנס,
ולא פיתוי."

היוצאת משום שם רע - בת סקילה היא!

אמר רב ששת:

הכי קאמר:

מי שיצא עליה שם רע בילדותה - אין לה: לא קנס,
ולא פיתוי.

אמר רב פפא:

שמע מינה: האי שטרך ריעא - לא מגבינן ביה.

היכי דמי?

אילמא: דנפק קלא עליה דשטרך דזיפא הוא - דכוותה הכא: דנפק עליה קלא דזנאי,
והא אמר רבא: יצא לה שם מזנה בעיר -
אין חוששין לה!

אלא: דאתו בי תרי ואמרי:

לדידהו תבעתנהי באיסורא - דכוותה הכא: דאתו בי תרי ואמרי:

לדידהו אמר להו: "זיפו לי",

בשלמא התם - שכיחי פרוצין,

אלא הכא - אם הוא הוחזק,

כל ישראל מי הוחזקו?!

הכא נמי - כיון דקא מהדר אזיפא,

אימר: זיפי זיף וכתב.

ריעא. שיצא עליו שם זיוף:

אין חוששין לה. אפי' לכהונה:

אלא. יצא עליה שם רע היכי דמי

כגון בעדים ולא שאמרו עליה

שנבעלה דא"כ מאי למימרא הא

לאו בתולה היא אלא אמרי

לדידהו תבעתנהו לאיסורא

הפקירה עצמה לכך ולא שמענו

לה:

בשלמא התם כו'. היכי גמר רב

פפא מינה דלא מגבינן בשטרא

כי האי בשלמא התם שכיחי

פרוצין וכיון שיש עדים שהיתה

מחזרת אחר הזנות הרבה מצאה

לה משום הכי אין לה קנס לאחר

זמן דלאו בחזקת בתולה הואי:

אלא. לגבי שטר:

אם הוא הוחזק. לחזור אחר עדי

שקר:

כל ישראל מי הוחזקו. להיות

שומעין לו לזיף:

אימר זיפי זיף. הוא עצמו למד

לכוין כתב הדומה לכתב ידי

עדים שחתם בו:

19. לו, ב - לז, א

רס"י

מתני'

יתירות על בנות שלש שנים. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בנכריותן והשבויה בשבויתה: ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש:

גמ'

שבויה. בת כהן: אוכלת בתרומה. ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה המחללה בביאתו: מפני שמיעך לה. כלומר אין נוהגין בהן הפקר לאונסן בבעילה אלא לשחק עמהן: [רבנן]. פליגי אדרבי דוסא ואמר יוש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת ואם יש עדים שנשביתי והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת במסכת עדיות]: אלא בתרומה בזמן הזה דרבנן. דכיון דאפילו נבעלה איסורא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקא אבל קנס דאפוקי ממונא הוא אימא לך ספק בעולה היא ומספיקא לא מפיקין ממונא: דלמא ממנעי ולא נסבי לה. אי פחתת כתובתה משויית לה בחזקת בעולה ומרחקי לה אפילו ישראל:

מתניתין

ואלו שאין להן קנס: הבא על הגיורת, ועל השבויה, ועל השפחה, ושנפדה, ושנתגיירה,

ושנשתחררו, יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד.

רבי יהודה אומר:

שבויה שנפדית - הרי היא בקדושתה, אף על פי שגדולה.

הבא על בתו,

על בת בתו,

על בת בנו,

על בת אשתו,

על בת בנה,

על בת בתה - אין להן קנס,

מפני שמתחייב בנפשו,

שמיתתו בידי בית דין.

וכל המתחייב בנפשו - אין משלם ממון,

שנאמר: "ואם לא יהיה אסון - ענוש יענש" (שמות כא, כב).

גמרא

אמר רבי יוחנן:

רבי יהודה ורבי דוסא אמרו דבר אחד,

רבי יהודה - הא דאמרן,

רבי דוסא - דתניא:

"שבויה - אוכלת בתרומה,

דברי רבי דוסא.

אמר רבי דוסא:

וכי מה עשה לה ערבי הלז,

וכי מפני שמיעך לה בין דדיה - פסלה מן הכהונה?!"

אמר רבה:

דלמא לא היא,

עד כאן לא קאמר רבי יהודה הקא - אלא שלא יהא חוטא נשכר,

אבל התם - כרבנן סבירא ליה!

אי נמי,

עד כאן לא קאמר רבי דוסא התם - אלא בתרומה דרבנן,

אבל קנס דאורייתא - כרבנן סבירא ליה.

אמר ליה אביי:

וטעמיה דרבי יהודה הקא - שלא יהא חוטא נשכר הוא!?

והא תניא:

"רבי יהודה אומר:

שבויה שנשביית - הרי היא בקדושתה,

אפילו בת עשר שנים - כתובתה מאתים."

והתם - מאי שלא יהא חוטא נשכר איכא?

התם נמי - דלמא מימנעי ולא נסבי לה.

וסבר רבי יהודה: בקדושתה קיימה!?

והתניא:

רש"י

מעיד בה. קא סלקא דעתין דאפודה קאי שאם היה מעיד בה שלא נבעלה לעובד כוכבים לא ישאנה אם כהן הוא:

משום דמעיד בה וכו'. והא אמרו הפודה את השבויה ישאנה:

הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה. דאי לאו דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שהרי לישאנה פדאה:

מעיד בה כדי לא ישאנה. שמא עיניו נתן בה:

וראתה דם. בו ביום:

דיה שעתה. ולא גזרו בה טומאת מעת לעת לטמא טהרות שנגעה בהן משעת טבילה עד שעת ראייה דהא אפי' יצא דם זה מאתמול והעמידוהו כותלי בית הרחם שזהו הטעם של מעת לעת בבנות ישראל הלא דם כנענית כדם בהמה ואם תאמר נחוש שמא משטבלה נעקר ויצא מיד טומאה למפרע דרבנן היא והיכא דאיכא למיגזר מעת לעת שלם גזור מפקידה לפקידה והיכא דלא גזור מעת לעת לא גזור מפקידה לפקידה:

וצריכה להמתין ג' חדשים. שלא תנשא להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה:

רבי יוסי מתיר. לקמיה מפרש טעמא:

"הפודה את השבויה - ישאנה,

מעיד בה - לא ישאנה.

רבי יהודה אומר:

בין כך ובין כך - לא ישאנה!"

הא גופה קשיא:

אמרת: "הפודה את השבויה - ישאנה",

והדר תנא: "מעיד בה - לא ישאנה",

משום דמעיד בה לא ישאנה!?

הא לא קשיא,

הכי קאמר: הפודה את השבויה ומעיד בה - ישאנה,

מעיד בה כדי - לא ישאנה.

מכל מקום, קשיא לרבי יהודה!

אמר רב פפא:

אימא: רבי יהודה אומר:

בין כך ובין כך - ישאנה.

רב הונא פריה דרב יהושע אומר:

לעולם כדקתני,

רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו:

לדידי, בין כך ובין כך - ישאנה,

אלא לדידכו, 'בין כך ובין כך' - לא ישאנה' מבעי ליה!

ורבנן?

הפודה את השבויה ומעיד בה - ישאנה,

לא שדי איניש זוזי בכדי.

מעיד בה כדי - לא ישאנה,

שמא עיניו נתן בה.

רמי ליה רב פפא בר שמואל לרב יוסף:

לוא, וסבר רבי יהודה: בקדושתה קיימא!?

והתניא:

"הגירות שנתגיירה וראתה דם - רבי יהודה אומר:

דיה שעתה.

רבי יוסי אומר:

הרי היא ככל הנשים,

ומטמאה מעת לעת,

ומפקידה לפקידה.

וצריכה להמתין שלשה חדשים,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד!"

אמר ליה:

גירות אשבויה קא רמיית?

גירות - לא מנטרא נפשה,

שבויה - מנטרא נפשה.

ורמי שבויה שבויה:

דתניא:

"הגירות,

והשבויה,

רש"י

צריכות להמתין. ואף על פי שקטנה אינה מתעברת גזירה קטנה אטו גדולה:
משמשת במוך. נותנת מוך לאחר בעילה ושואבת הזרע:
מנטרא נפשה. ומזמנת לה מוך: **דלא ידעה היכא ממטו לה.** שבאים למוכרה וסברה דלמא ממטו לה לגבי ישראל ופרקו לה ומנטרא נפשה לשמש במוך:
אלא יוצאה בשן ועין. שפחה שסימא אדוניה את עינה ויצאה לחירות מנא הוות ידעה מעיקרא דתיפוק לחירות דמנטרא נפשה לזמן מוך לשימושה:
כל ממילא. מידי דליכא לאיזדהורי ביה מעיקרא דתיפוק לחירות מודה רבי יוסי: **הרי אנוסה דממילא.** דלא הוות ידעה דליסליק בה הכי ותזמן לה מוך:
מתהפכת. שיצא הזרע ולא יקלוט והא אפילו במידי דממילא מצו למיעבד וכולן עושות כן:

והשפחה, שנפדו,

ושנתגירו,

ושנשחררו,

יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד - צריכות להמתין שלשה חדשים,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד!"

אשתיק.

אמר ליה:

מידי שמיע לך בהא?

אמר ליה:

הכי אמר רב ששת:

שראוה שנבעלה.

אי הכי, מאי טעמא דרבי יוסי?

אמר רבה:

קסבר רבי יוסי:

אשה מזנה - משמשות במוך שלא תתעבר.

בשלמא גורת - כיון דדעתה לאיגורי, מנטרא נפשה,

שבוייה נמי - דלא ידעה היכא ממטו לה,

שפחה נמי - דשמעה מפי מרה,

אלא יוצאה בשן ועין - מאי איכא למימר?

וכי תימא: כל ממילא - לא אמר רבי יוסי,

הרי אנוסה ומפותה, דממילא,

ותניא:

"אנוסה,

ומפותה - צריכות להמתין שלשה חדשים,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד!"

אלא אמר רבה:

קסבר רבי יוסי:

אשה מזנה - מתהפכת כדי שלא תתעבר.

ואידך?

חיישינן שמא לא נהפכה יפה יפה.

20. לז, א - לה, א

רפ"י

משום דאיכא איבוד נשמה. יש כאן עונש חמור ודיו בכך אם ענשתו לאבד נשמה ליהרג:

אימא לא. אין זה עונש יתירה וליעביד ביה תרתי:

דלא חמיר איסוריה. לא עבר עבירה חמורה ודיו שתענשנו עונש אחד:

לא תקחו כופר. משמע נמי אם תהרגנו לא תענשנו ממון:

דאמר רחמנא. שנויא הוא דמשנינן לאו לאשמעינן דלא תעביד ביה תרתי אלא לאשמועינן בחיוב מיתה לבדה שלא יפדה בממון:

לא תקחו כופר לנוס. קא ס"ד לא תעביד ביה תרתי להורג בשוגג גלות וממון:

וצריכי דאי אשמעינן מזיד. דלא ליפרוק נפשיה בממון הוה אמיא משום דחמיר איסוריה אבל בשוגג ליפרוק נפשיה בממון מגלות:

ואי אשמעינן שוגג. דמשום דאין בגלותו איבוד נשמה להכי לא לפטריה בממון אלא ליגלי:

אבל מזיד. משום איבוד נשמה אימור נישקול ממונא ונקיים נפש בישראל:

"שנאמר: 'ולא יהיה אסון - עונש יענש'"³⁴ (שמות כא, כב).

והא - מהכא נפקא!?

מהתם נפקא: **"קדי רשעתו"**³⁵ (דברים כה, ב) - משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות!

חדא - במיתה וממון,

וחדא - במלקות וממון.

וצריכא,

דאי אשמעינן מיתה וממון - משום דאיכא איבוד נשמה, אבל מלקות וממון, דליכא איבוד נשמה - אימא: לא.

ואי אשמעינן מלקות וממון - משום דלא חמיר איסוריה, אבל מיתה וממון, דחמיר איסוריה - אימא: לא.

צריכא.

ולרבי מאיר, דאמר: לוקה ומשלם,

תרתי - למה לי?

חדא - במיתה וממון,

וחדא - במיתה ומלקות. **לז, ב**

וצריכא,

דאי אשמעינן מיתה וממון - משום דחדא בגופיה וחדא בקמוניה לא עבדינן, אבל במיתה ומלקות, דאידי ואידי בגופיה - אימא: מיתה אריכתא היא, ונעביד ביה.

ואי אשמעינן מיתה ומלקות - דתרתי בגופיה לא עבדינן,

אבל מיתה וממון, דחדא בגופיה וחדא בקמוניה - אימא: נעביד ביה.

צריכא.

"ולא תקחו כפר לנפש רצח"³⁶ (במדבר לה, לא) - למה לי?

דאמר רחמנא: לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מקטלא.

"לא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו"³⁷ (במדבר לה, לב) - למה לי?

דאמר רחמנא: לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מן גלות.

ותרי קראי - למה לי?

חד - בשוגג,

וחד - במזיד.

וצריכי,

דאי אשמעינן מזיד - משום דחמיר איסוריה,

אבל שוגג, דלא חמיר איסוריה - אימא: לא.

ואי אשמעינן שוגג - משום דליכא איבוד נשמה,

אבל מזיד, דאיכא איבוד נשמה - אימא: לא.

³⁴ ומי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה וינצאו ולדיה ולא יהיה אסון עונש יענש פאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים

³⁵ והיה אם בן הכות הרשע והפילו השיפט והקהו לפניו קדי רשעתו במספר

³⁶ ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת

³⁷ ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן

צ'ריכא.

רס"י

כי אם בדם שופכו. ולא בפדיון ממון למה לי מלא תקחו כופר נפקא:

שאינו פוטרין אותו. לומר כבר נתכפר בעודו ספק שהעגלה מכפרת על הספק:

ואתה תבער. בטר עריפה כתיב: **מיתה יפה**. בסייף ומצד הסימנים שימות מהר:

כל חרם וגו'. משמע לשון חייבי מיתות כמו זובח לאלהים יחרם (שמות כב):

ערכו עלי. ואע"פ שערך אינו לפי דמים אלא לפי שנים לא אמר כלום דמעטיה קרא הכא והאי חרם לשון הקדש הוא:

שדמיו קצובין. בתורה לפי שנים ולא דמי לאומר דמיו עלי דדמים אין לו אבל ערך יש לו:

למומתין בידי שמים. כגון מי שהרג שורו את הנפש דכתיב ביה יומת ולא מיתת בית דין דנפקא לן בסנהדרין (דף טו:). מות יומתו המכה רוצח הוא על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו והאי יומת בידי שמים:

יכול אף. חייבי מיתות ב"ד יפדו בממון:

חרם מן האדם. אדם שמחויב חרם:

אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתו לכפרה. כיון דקרא לא פריש כל מיתות מיסתייך אי שדית הך חומרא דאין ממונו מצילו אמיתות חמורות ומאי ניהו כגון העושה חבורה באביו או גונב נפש מישאל שאין כפרה כתובה בשגגתו שאין כרת בזדונו דליחייב חטאת בשגגתו:

מיתות קלות. היינו כל מיתות האמורות בהן כרת על זדונו בלא התראה יש כפרה בשגגתה בחטאת כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות אי"נ רוצח שיש כפרה לשגגתו בגלות:

ולא ממילא. שמעת לה מלא תקחו כופר הא גבי רוצח כתיבא וניתנה כפרה לשגגתו ואשמעינן קרא שלא יציל את עצמו בממון ולמה לי תו כל חרם:

"ולאריץ לא יכפר לדם אשר שפך בה מי אם בדם שפכו"³⁸ (במדבר לה, ג) – למה לי?

מבעי ליה לכדתניא:

"מנין שאם נתערפה עגלה, ואחר כך נמצא ההורג - מנין שאין פוטרין אותו? שנאמר: "ולאריץ לא יכפר לדם אשר שפך בה [מי אם בדם שפכו]".

"ואתה תבער הדם הנקי מקרבך"³⁹ (דברים כא, ט) – למה לי?

מבעי ליה לכדתניא:

"מנין למומתים בסייף שהוא מן הצואר? תלמוד לומר: "ואתה תבער הדם הנקי מקרבך", הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה, מה להלן - מן הצואר, אף שופכי דמים - מן הצואר".

אי, מה להלן - בקופיץ וממול עורף, אף כאן - בקופיץ וממול עורף?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה:

אמר קרא: **"ואהבת לרעך כמוך"**⁴⁰ (ויקרא יט, יח) - ברור לו מיתה יפה.

"כל חרם אשר יחרם מן האדם - לא יפדה" (ויקרא כו, כט) – למה לי?

מבעי ליה לכדתניא:

"מנין ליוצא ליהרג, ואמר אחד: "ערכו עלי" - מנין שלא אמר כלום? שנאמר: "כל חרם אשר יחרם מן האדם - לא יפדה", יכול אף קודם שנגמר דינו בן? תלמוד לומר: "מן האדם" - ולא כל האדם".

ולרבי חנניא בן עקביא,

דאמר: **"נערה, מפני שדמיו קצובין"** (ערכין א, ג), האי **"כל חרם"** - מאי עביד ליה?

מבעי ליה לכדתניא:

"רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

לפי שמצינו למומתים בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להן, שנאמר: "אם כפר יושת עליו"⁴¹ (שמות כא, כט-ל),

יכול אף בידי אדם בן?

תלמוד לומר: **"חרם מן האדם - לא יפדה"**.

ואין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתו לכפרה,

מיתות קלות שניתנה שגגתו לכפרה - מנין?

תלמוד לומר: **"כל חרם"**.

ולא ממילא מ"לא תקחו כפר" ⁴² (במדבר לה, לא) לשמעת מינה: לא תשקול ממונא מיניה ותיפטריה!?

"כל חרם"⁴³ (ויקרא כו, כט) – למה לי?

אמר רמי בר חמא:

³⁸ ולא תחייבו את האריץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחייף את האריץ ולא יכפר לדם אשר שפך בה מי אם בדם שפכו

³⁹ ואתה תבער הדם הנקי מקרבך פי תעשה הישר בעיני יהוה

⁴⁰ לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני והזהר

⁴¹ ואם שור נחץ הוא מתמל שלשם והועיד במעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור וסקל וגם בעליו יומת: אם כפר יושת עליו ונתן פדיון

נפשו ככל אשר יושת עליו:

⁴² ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת

⁴³ כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת

רש"י

הני מילי. דלא תקחו כופר לפטור רוצח מזיד מקטלא: **היכא דהרגו**. במזיד דרך עלייה בהנפת ידו הכהו מאחריו דדכוותה בשוגג לא ניתן לכפרת גלות כדכתיב ויפל דרך נפילה: **מדתנא דבי חזקיה נפקא**. שאין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה:

לחייבו ממונ. והוא הדין לפדותו ולא יהיה אסון מיהא איצטריך דאי מהיקישא הוה אמינא אדרבה לאידך גיסא מה מכה בהמה לעולם ישלם אף מכה אדם ישלם והשתא דנפקא לן פטור תשלומין למזיד מלא יהיה אסון על כרחך היקישא לפטור שוגג דרך עלייה:

הכי גרסינן אלא אמר רמי בר חמא כו'. איצטריך חד מהני קראי לאשמעינן דלא ליעביד ביה תרתי ואף על גב דנפקא לן מולא יהיה אסון:

הני מילי. דלא ענשינן ליה בתרתי היכא דסימא את עינו והרגו בה באותה מכה ומת: **בדבר אחר**. במכה אחרת ובבת אחת:

אימא. ניענשיה דמי עין ומיתה בשביל ההריגה:

הא. דסימא עינו והרגו בה: **מאי דבי חזקיה נפקא**. דלא תיענשיה:

ולא עין ונפש תחת עין. מיניה קיימא לן בהחובל דעין תחת עין לאו ממש דאי אמרת ממש דלמא בהדי דסימין לעיניה מיית והוה ליה עין ונפש תחת עין מיהו שמעינן מינה דלא תעביד ביה תרתי לא שנא מת באותה מכה לא שנא לא מת:

סלקא דעתך אמינא חידוש הוא שחידשה תורה. בכל תשלומי קנס שאינו דין אלא גזרת מלך בעלמא וכיון דחידוש הוא וגזירת חוק אימא אע"ג דאיכא בהדיה מיתה לשלם:

קמ"ל. חד מהנך קראי יתירא שאינו ענין לממון תניהו ענין לקנס:

כתנא קמא. ודריש ליה באומר ערכו של יוצא ליהרג עלי:

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא:

לחא, הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה, שלא ניתנה שגגתו לכפרה, אבל הרגו דרך ירידה, דניתנה שגגתו לכפרה - אימא: נישקול ממונא מיניה וניפטריה, קא משמע לן.

אמר ליה רבא:

הא - מדתנא דבי חזקיה נפקא,

דתנא דבי חזקיה:

"**מפה אדם**" **"ומפה בהמה"** (ויקרא כד, כא),

מה מנה בהמה - לא חלקת בו בין שוגג למזיד,

בין מתכוין לשאין מתכוין,

בין דרך ירידה לדרך עלייה, לפוטרו ממונ,

אלא לחייבו ממונ,

אף מנה אדם - לא תחלוק בו בין שוגג למזיד,

בין מתכוין לשאין מתכוין,

בין דרך ירידה לדרך עלייה, לחייבו ממונ,

אלא לפוטרו ממונ!"

אלא אמר רמי בר חמא:

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא:

הני מילי היכא דסימא את עינו והרגו בה,

אבל היכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר - אימא: נישקול ממונא מיניה.

אמר ליה רבא:

הא נמי - מאידך תנא דבי חזקיה נפקא,

דתנא דבי חזקיה:

"**עין תחת עין**"⁴⁴ (שמות כא, כד),

ולא עין ונפש תחת עין!

אלא אמר רב אשי:

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא:

הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס,

אף על גב דמיקטיל - משלם,

קא משמע לן.

ולרבה, דאמר: חידוש הוא שחידשה תורה בקנס,

אף על גב דמיקטיל - משלם,

האי "**כל הרם**" (ויקרא כו, כט) - מאי עביד ליה?

סבר לה כתנא קמא דרבי חנניא בן עקביא.

⁴⁴ עין תחת עין שון תחת שון יד תחת יד רגל תחת רגל

21. לת, א - לת, ב

רש"י

מתני'
שנתארסה ונתגרשה. דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס: **אין לה קנס**. טעמא מפרש בגמרא ורישא דקתני אשת אחיו ואשת אחי אביו דבנתארסה ונתגרשה עסקינן וקתני יש להן קנס ר' עקיבא היא:

גמ'
אלא מעתה. לר' עקיבא הא דכתיב נערה למעוטי בגורת ובתולה למעוטי בעולה: **הכי נמי**. דלא ממעט לגמרי ותדרוש נערה לאביה הא בגורת לעצמה הא לא אשכחן דאישתמיט תנא ומתני בגורת יש לה קנס ונימא רבי עקיבא היא: **וקנסה לאביה**. ולקמן מקשינן דר"ע אדר"ע: **הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה**. שלו הוא בנערותה ולקמן יליף לה בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:): **מה כסף קידושיה אף על פי שנתארסה ונתגרשה**. מאחר כשחוזרת ומתקדשת בתוך נערות: **לאביה הוי**. דהא כל קידושי נערות ילפינן לאביה דגבי קידושין לא כתיב מיעוטא דאשר לא אורסה כי הכא: **נאמר כאן באונס**: **להלן במפתח**: **מה להלן במפתח שקלים** דכתיב ישקול: **אימא בתולה לגזירה שוה**. ולא למעוטי בעולה ויהא קנס לבעולה:

מתניתין

נערה שנתארסה ונתגרשה - רבי יוסי הגלילי אומר: אין לה קנס. רבי עקיבא אומר: יש לה קנס, וקנסה לעצמה.

גמרא

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?

אמר קרא: **"אשר לא ארשה"**⁴⁵ (דברים כב, כח), **הא אורסה - אין לה קנס.**

ורבי עקיבא?

"אשר לא ארשה" - לאביה, **הא אורסה - לעצמה.**

אלא מעתה,

"נערה" ולא בגורת - הכי נמי דלעצמה! **"בתולה"** ולא בעולה - הכי נמי דלעצמה! **אלא לגמרי, הכא נמי - לגמרי!**

אמר לך רבי עקיבא:

האי **"לא ארשה"** - מיבעי ליה לכדתניא: **"אשר לא ארשה"** -

פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה, שאין לה קנס, דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר:

יש לה קנס,

וקנסה לאביה.

והדין נותן:

הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה, ואביה זכאי בכסף קנסה, מה כסף קידושיה, אף על פי שנתארסה ונתגרשה - לאביה, אף כסף קנסה, אף על פי שנתארסה ונתגרשה - לאביה.

אם כן, מה תלמוד לומר: **"אשר לא ארשה"**?

מופנה להקיש לו ולדון הימנו גזירה שוה:

נאמר כאן: **"אשר לא ארשה"**,

ונאמר להלן: **"אשר לא ארשה"**⁴⁶ (שמות כב, טו),

מה כאן - חמישים

אף להלן - חמישים,

ומה להלן - שקלים,

אף כאן - שקלים."

ורבי עקיבא,

מאי חזית ד"אשר לא ארשה" - לגזירה שוה,

ו"בתולה" - למעוטי בעולה?

אימא: **"בתולה"** - לגזירה שוה,

ו"אשר לא אורסה" - פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה!

לחב,

⁴⁵ כי ימצא איש נער בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמישים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא ויכל שלחה כל ימיו:

⁴⁶ וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה

רפ"י

מסתברא אשר לא אורסה לגזירה שוה. ואפי' אורסה אית לה קנס:
 שהרי אני קורא בה נערה בתולה. אע"פ שנתארסה ונתגרשה דהא נערה בתולה היא כדכתיב קרא אבל בעולה שאין אני קורא בה נערה בתולה אין לה קנס:
 אדרבה בתולה לגזירה שוה. ולא למעוטי בעולה בזנות אלא יש לה קנס לבעולה בזנות שהרי אני קורא אותה נערה אשר לא אורסה:
 מסתברא. ארוסה יש לה קנס ובעולה אין לה:
 דהא אישתני גופה. ופגמה אין רב כל כך:
 והא. דנתארסה ונתגרשה לא נשתנה גופה:
 הא סברא. דחמשים כסף דאונס שקלים הן וכסף ישקול דמפתה יהו חמשים:
 כמוהו הבתולות. מנין המפורש אצל אונס דהיינו חמשים:
 ומוהר הבתולות. יהיו שקלים:
 כזה. שכתוב בו ישקול:

מסתברא: "אשר לא אורסה" - לגזירה שוה, שהרי אני קורא בה: "נערה בתולה".

אדרבה,
 "בתולה" - לגזירה שוה,
 שהרי אני קורא בה: "אשר לא אורסה"!

מסתברא: הא - אישתני גופה,
 והא - לא אישתני גופה.

ורבי יוסי הגלילי, האי סברא - מנא ליה?

נפקא ליה מדתניא:

"כסף ישקול כמהר הבתולות"⁴⁷ (שמות כב, טז) - שיהא זה כמוהר הבתולות, ומוהר הבתולות כזה.

22. לה, ב

רש"י

קשיא דרבי עקיבא. דברייתא דאמר קנסה לאביה:
אדרבי עקיבא. דמתני':
לא אתיא גזירה שוה ומפקא לקרא מפשטיה לגמרי. דאתא פשטיה לאשמועינן הא ארוסה לעצמה וחד מתרוייהו לאפנויי אי נמי לא מופני ליכא למיפרך מידי: אלא לרבי עקיבא דברייתא וכי אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי. דלא דריש פשטא דאשר לא ארוסה כלל ומשוי ארוסה כלא ארוסה ואם כן מיעקר משמעוטיה:
קרי ביה. בפשטיה אשר לא ארוסה למעוטי ארוסה:
בת סקילה היא. ומלא יהיה אסון נפקא פטורא מתשלומין:
קנסה למי. קא סלקא דעתך בסתם אנוסה קאי:

**"]דבי עקיבא אומר:
 יש לה קנס,
 וקנסה לעצמה".**

**"רבי עקיבא אומר:
 יש לה קנס,
 וקנסה לאביה".]**

קשיא דרבי עקיבא אדרבי עקיבא!

תרי תנאי ואליקא דרבי עקיבא.

בשלמא רבי עקיבא דמתניתין, לא אתיא גזירה שוה ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי, אלא לרבי עקיבא דברייתא, אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי!?

אמר רב נחמן בר יצחק:
 קרי ביה: "אשר לא ארוסה".

ארוסה - בת סקילה היא!

סלקא דעתך אמינא: הואיל וחידיוש הוא שחידשה תורה בקנס, אף על גב דמיקטיל - משלם.

ולרבה, דאמר: חידיוש הוא שחידשה תורה בקנס, אף על גב דמיקטיל - משלם, מאי איכא למימר?

סבר לה כרבי עקיבא דמתניתין.

תנו רבנן:
**"קנסה למי?
 לאביה.
 ויש אומרים:
 לעצמה".**

"לעצמה" - אמאי?

אמר רב חסדא:
 הקא - בנערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן, וקמיפלגי בפלוגתא דרבי עקיבא דמתניתין ורבי עקיבא דברייתא.

23. לה, ב - לט, א

רפ"י

בא עליה ומתה. לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה: **יש בגר בקבר.** אם מתה בנערותה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי חשיב בגר או לא ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא:

יש בגר בקבר. וכי היכי דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה תנו לקמן בפרק נערה שנתפתתה (דף מא:): דהרי הן לעצמה ולא לאביה והשתא נמי בגר בקבר מפקיע כח האב ובנה ירית לה אם יש לה בן:

ומי מעברא. בקטנות או בנערות כשהיא בת קנס שתלד בנערות: **משמשות במוך.** מותר להן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע:

שמא יעשה עוברה סנדל. שאם תתעבר עובר שני פוחת השני את צורת הראשון ודומה לסנדל שהוא דג שבים:

שמא תגמול את בנה. מפני שהחלב נעכר כשמתעברת ואינו טוב ליונק ותצטרך להעתיקו משדים וימות:

פחות מכאן. מבת אחת עשרה שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר:

ויתר על כן. על בת שתיים עשרה שנה משמשת כדרכה שאם תתעבר לא תמות אלמא בקטנות לא מיעברא שיבא לכלל לידה דהא ותמות קתני:

וכי תימא. מבת שתיים עשרה ויום אחד שהגיעו ימי הנעורים נתעברה וילדה בנערות ומתה בנערות הא נמי ליתא דאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים משתביא שתי שערות הויה נערה באותן שתביא משתיים עשרה שנה והלאה ומשתביאים עד שתבגור ששה חדשים ותו לא ומתניתא דקתני מבת שתיים עשרה ואילך אי מעברא לא מתה במביאה שתי שערות קודם שתתעבר קאמר אבל כל זמן שלא הביאה קטנה היא והאי דנקט מנין שנים משום דבבציר משתיים עשרה ויום אחד אפילו הביאה שערות אינו אלא שומא כדאמרינן במסכת נדה ובקדושין:

ופקע אב. פקעה תביעת אב וזכה הלה במה שבידו שאין בעל דינו קיים וקנס לאו ממון הוא להורישו לאביה בתורת ירושה כל כמה דלא גבתייה:

או אין בגר בקבר. לאפקועי תביעת אב:

מר בר רב אשי. לא בעי לה בעיא דרבא משום בגר בקבר אלא אם מתה בנערותה מי פקעה כי בגרות דמחיים או לא ולהאי לישנא דמר בר רב אשי אליבא דרבא אמרו לעיל מילתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתת לא מפקעא ודלא כאביי כל זמן שלא בגרה וכי קא מיבעיא ליה בבגר בקבר קמבעיא ליה אבל במיתתה כל זמן שלא בגרה פליג אדאביי ואמר לא מפקעא וחייב: **מיתה עושה בגרות.** עושה דין בגרות דמפקעא כח אב כי בגרות:

אמר אביי:

בא עליה, ומתה - פטור,

שנאמר: "ונתן לאבי הנערה"⁴⁸ (דברים כב, כט), ולא לאבי מתה.

מלתא דפשיטא ליה לאביי - מיבעיא ליה לרבא.

דבעי רבא:

יש בגר בקבר, או אין בגר בקבר?

יש בגר בקבר, ודבנה הוי,

או דלקא:

אין בגר בקבר, ודאביה הוי?

לט, א

ומי מעברא?!

והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן:

"שלוש נשים משמשות במוך,

אלו הן: קטנה,

מעוברת,

ומניקה.

קטנה - שמא תתעבר ותמות,

מעוברת - שמא תעשה עוברה סנדל,

מניקה - שמא תגמול את בנה.

ואיזוהי קטנה?

מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד שתיים עשרה שנה ויום אחד,

פחות מיכן,

ויתר על כן - משמשת כדרכה והולכת,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אחת זו ואחת זו - משמשת כדרכה והולכת,

ומן השמים ירחמו,

משום שנאמר: "שמר פתאים ה'"⁴⁹ (תהלים קטז, ו)!"

וכי תימא: דאי עברא כשהיא נערה,

ואולידה כשהיא נערה,

ובשיתא ירחי מי קא ילדה?!

והאמר שמואל:

אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים!

וכי תימא: בציר הוא דליכא,

הא טפי איכא,

הא "אלא" קאמר!

אלא, הכי קמיבעיא ליה:

יש בגר בקבר, ופקע אב,

או דלקא:

אין בגר בקבר, ולא פקע אב?

מר בר רב אשי בעי לה הכי:

מיתה - עושה בגרות,

או אין עושה בגרות?

תיקו.

⁴⁸ ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

⁴⁹ שמר פתאים יהוה דלותי ולי יהושיע

24. לט, א

רש"י

מהו. מי הוי לאביה או לעצמה :
בגרות מוציאה מרשות אב. דלא
 מצינו שזיכתה לו תורה בבתו
 אלא מכר בקטנות ושאר שבח
 כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות
 כדילפינן בפרק נערה (לקמן דף
 מו:) אבל בבגרות לא אשכחן
 וכיון דלא זיכתה לו תורה אן
 מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה :
ונשואין מוציאין מרשות אב.
 כדאשכחן בהפרת נדרים דכל
 זמן דלא ניסת אביה מיפר
 ומשניסת אין יכול להפר :
בא עליה. כשהיא נערה ובגרה :
לעצמה. דכתיב ונתן האיש
 השוכב עמה לאבי הנערה אם
 נערה היא בשעת נתינה :
אביה ובעלה. ואינו מופר עד
 שיפרו שניהם :

בְּעֵי מִינִיָּה רַבָּא מֵאַבְיִי:
 בָּא עָלֶיהָ, וְנִתְאַרְסָה - מַהוּ?

אָמַר לִיה: **מִי כְּתִיב: 'וְנָתַן לְאָבִי הַנְּעֶרָה אֲשֶׁר לֹא אָרוּסָה'!?**

וּלְטַעְמֵיהָ,
 הָא דְתַנְיָא:
"בָּא עָלֶיהָ, וְנִשְׂאֵת - לְעַצְמָה",
מִי כְּתִיב: 'וְנָתַן לְאָבִי הַנְּעֶרָה אֲשֶׁר לֹא נִשְׂוָאָה'!?

הָכִי הִשְׁתָּא!?
 הֵתָם - הוֹאִיל וּבְגָרוֹת מוֹצִיאָה מִרְשׁוֹת אָב, וְנִשְׂוֹאִין מוֹצִיאִין מִרְשׁוֹת אָב,
 מַה בְּגָרוֹת, בָּא עָלֶיהָ וּבְגָרָה - לְעַצְמָה,
 אִף נִשְׂוֹאִין, בָּא עָלֶיהָ וְנִשְׂאֵת - לְעַצְמָה.
 אָלֵא אִירוּסִין - מִי קָא מְפָקִי מִרְשׁוֹתָא דְאָב לְגַמְרִי!?
 הָא תַּנּוּ:

"נְעֶרָה הַמְּאוּרְסָה - אָבִיהָ וּבְעֵלָהּ מְפִירִין לָהּ נְדָרֶיהָ".

25. לט, א - לט, ב

רפ"י

מתני'
בושת ופגם. במתני' לקמן מפרש
 להו:
האונס נותן מיד. לאביה אע"פ
 שכונסה:
לכשיוציא. בגמרא פריך אטו
 אשתו היא ומפרש לה לכשלא
 יכנס דאם כנסה אינו נותן קנס
 כדכתיב מהר ימהרנה לו ואם
 מאן ימאן וגו' כסף ישקול אבל
 אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו
 תהיה לאשה:
שותה בעציצו. בכלי שבחר לו
 לשתות בו כלומר על כרחו
 ישאנה כדכתיב לא יוכל לשלחה
 (דברים כב):

גמ'
שסופה להצטער כו'. ואי חיבוט
 על גבי קרקע הוא וכי סופה
 ליחבט על גבי קרקע תחת
 בעלה:

מתניתין

המפתה - נותן שלשה דברים,
והאונס - ארבעה.
המפתה נותן: בושת,
 ופגם,
 וקנס.
מוסיף עליו אונס, שנותן את הצער.

מה בין אונס למפתה?

האונס - נותן את הצער,
והמפתה - אינו נותן את הצער.

האונס - נותן מיד,

והמפתה - לבשיוציא.

האונס - שותה בעציצו,

והמפתה - אם רצה להוציא, מוציא.

כיצד "שותה בעציצו"?

אפילו היא חוגרת,

אפילו היא סומא,

ואפילו היא מונבת שחין.

נמצא בה דבר ערוה,

או שאינה ראויה לבא בישראל - אינו רשאי לקיימה,

שנאמר: "ולו תהיה לאשה"⁵⁰ (דברים כב, כט) - אשה הראויה לו.

גמרא

"צער" דמאי?

אמר אבוה דשמואל:

צער שחבטה על גבי קרקע.

מתקיף לה רבי זירא:

אלא מעתה,

חבטה על גבי שיראין - הכי נמי דפטור!?

וכי תימא: הכי נמי,

והתניא:

"**רבי שמעון בן יהודה** אומר משום **רבי שמעון**:

אונס - אינו משלם את הצער,

מפני שסופה להצטער תחת בעלה.

לט,ב

אמרו לו:

אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון!"

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:

צער של פיסוק הרגלים,

וכן הוא אומר: "ותפשקי את רגליך לכל עובר"⁵¹ (יחזקאל טז, כה).

אי הכי,

מפותה נמי!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:

⁵⁰ ונתן האיש השכב עמה לאמי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלקה כל ימיו

⁵¹ אל כל ראש דרך בניית רמתך ותמעבי את יפוך ותפשקי את רגליך לכל עובר ותרחי את תזניתך

רש"י

שלי. בתמיהה :
דאבוה הוא. דהא כל שבח נעורים ילפינן לקמן (דף מו:). לאביה והיאך היא יכולה למחול:
ריבדא דכוסילתא. פוצטוייר"א דפלמוא"ה בלע"ז :
ריבדא. ניקור :
כוסילתא. כלי אומן מקיז ואית דגרסי כי תרפתא דסיכורי והיא היא :
אמרה לי אם. אומנתו היתה :
בת רב חסדא. אשתו של רבא :
בת אבא סוראה. דביתהו דרב פפא :
נהמא אקושא בחינכי. כלחם קשה שגורר את החיד :

משל דמפותה, למה הדבר דומה?
 לאדם שאמר לחבירו: קרע שיראין שלי והפטר.

"שלי"?!
 דאבוה ניהו!

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:
 פקחות שבהן אומרות: מפותה - אין לה צער.

והא קא חזינן דאית לה!

אמר אביי:
 אמרה לי אם: כמיהא חמימי על רישיה דקרחא.

רבא אמר:
 אמרה לי בת רב חסדא: כי ריבדא דכוסילתא.

רב פפא אמר:
 אמרה לי בת אבא סוראה: כי נהמא אקושא בחינכי.

26. לט, ב

רס"י

אשתו היא. וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא:
 לכשלא יכנוס. שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו:
 יכולין לעכב. שלא יכניסנה:
 תהיה. משמע היא מהוה את עצמה לו:
 מצי מעכב. שאם רצה אינו כונס כדאמרין לקמן ימהרנה לו מדעתו:
 אביה נמי לא מצי מעכב. אי לאו שלא יהא חוטא נשכר:
 אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשיוציאנה אין לה עליו כלום. ולא אמרינן אין קנסה תחת כתובתה שהרי לאביה נותן מיד אלא כסף קנסה הוא כתובתה וכן אם מת יצא כסף קנסה בכתובתה:
 מי מצי מפיק לה. לא יוכל לשלחה כתיב:
 כשתצא היא. אם יצתה מאליה ותבעה הימנו גט:
 טעמא מאי תקינו רבנן כתובה. לשאר נשים:

"האונס - נותן מיד, המפתה - לכשיוציא".

"לכשיוציא"?!
 אשתו היא?!

אמר אב"י:
 אימא: לכשלא יכנוס.

תניא נמי הכי:
 "אף על פי שאמר: 'המפתה - נותן לכשלא יכנוס', בושט ופגם - נותן מיד."

ואחד האונס,
 ואחד המפתה - בין היא ובין אביה יכולין לעכב."

בשלמא מפותה, כתיב: "אם מאן ומאן אביה"⁵² (שמות כב, טז),
 אין לי אלא אביה, היא עצמה - מנן?
 תלמוד לומר: "ומאן", מפל מקום.
 אלא אונס, בשלמא איהי - כתיב: "ולו תהיה"⁵³ (דברים כב, טט), מדעתה,
 אלא אביה - מנן?

אמר אב"י:
 שלא יהא חוטא נשכר.

רבא אמר:
 קל וחומר:
 ומה מפתה, שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד - בין היא ובין אביה יכולין לעכב, אונס, שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה - לא כל שכן?!

רבא לא אמר כאב"י - כיון דקא משלם קנס, לאו חוטא נשכר הוא.
 אב"י לא אמר כרבא - מפתה, דאיהו מצי מעכב - אביה נמי מצי מעכב,
 אונס, דאיהו לא מצי מעכב - אביה נמי לא מצי מעכב.

תניא אידך:
 "אף על פי שאמר: 'אונס - נותן מיד', כשיוציא הוא - אין לה עליו כלום."

"כשיוציא"?!
 מי מצי מפיק לה?!

אימא: כשתצא היא - אין לה עליו כלום.

מת - יצא כסף קנסה בכתובתה,
 רבי יוסי ברבי יהודה אומר:
 יש לה כתובה מנה."

במאי קמיפלגי?

רבנן סברי: טעמא מאי תקינו רבנן כתובה? כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, והא - לא מצי מפיק לה,
 ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: הא נמי - מצער לה עד דאמרה היא: "לא בעינא לך".

⁵² אם מאן ומאן אביה לתתה לו כסף ישקל פמהר הבתולת
⁵³ ונתן האיש השכב עמה לאבי (הגנע) הנערה המשיים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

27. לט, ב - מ, א

רש"י

מיגמר גמרי מהדדי. אונס
 ממפתה לשקלים ומפתה מאונס
 לחמשים:
 להא מילתא. שיהיה מפתה
 נושא על כרחו: עשה. לו תהיה
 לאשה:
 ונדחה את לא תעשה. דאינה
 ראויה לבא בישראל כגון
 ממזרת:
 מי איתיה לעשה כלל. השתא
 נמי מלמדין אותה לומר איני
 רוצה:

"אונס - שותה בעציו,
 [והמפתה - אם רצה להוציא, מוציא]."

אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי:
 מכדי, מיגמר גמרי מהדדי,
 להא מילתא - נמי ליגמרו מהדדי!

מ,א

אמר קרא: "מהר ימהרנה לו לאשה"⁵⁴ (שמות כב, טו),
 "לו" - מדעתו.

"ביצד שותה בעציו?"
 [אפילו היא חוגרת,
 אפילו היא סומא,
 ואפילו היא מוכת שחין.

נמצא בה דבר ערוה,
 או שאינה ראויה לבא בישראל - אינו רשאי לקיימה..."]

אמר רב פהנא:
 אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא: ניתי עשה ונדחה לא תעשה!
 אמר לי: היכא אמרינו: ניתי עשה ונדחי לא תעשה?
 כגון מילה בצרעת, דלא אפשר לקיימיה לעשה,
 אבל הכא - אי אמרה דלא בעינא, מי איתיה לעשה כלל?!

⁵⁴ וכי יפתה איש בתולה אשר לא אךשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה

28. מ, א

רפ"י

מתני'

יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנס שלה היא ואחילתיה דמדעתה נתפתתה לו פטור ובגמרא מפרש דנתארסה ונתגרשה מילתא אחריתי היא ולא איתומה קאי:

גמ'

בשיטת ר"ע רבו אמרה. דאמר במתני' נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה דר' אלעזר כשאביה קיים וקרי לה יתומה משום דפקע זכות אב מינה לגבי קנסא:

ממאי. דכר"ע סבירא ליה:

מדקתני אונס חייב ומפתה פטור. אלמא יש לה קנס ולעצמה הלכך מפתה פטור דמדעתה עבד ואונס חייב ואפילו אביה קיים דאי יתומה כדקתני פשיטא דמפתה פטור אלא הא קמ"ל כו':

יתומה פשיטא. מסקנא דמילתא דר' יוחנן היא:

טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים אשרי מתרגמינן טובאי. ר' אלעזר הוא ר' אלעזר בן שמוע ותלמידו של ר"ע היה כדאמרינן ביבמות בהבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמש עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי אלעזר בן שמוע:

מתניתין

יתומה שנתארסה ונתגרשה - רבי אלעזר אומר:
האונס - חייב,
והמפתה - פטור.

גמרא

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה, דאמר: "יש לה קנס, וקנסה לעצמה".

ממאי?

מדקתני:

"יתומה ... -

רבי אלעזר אומר:

האונס - חייב,

והמפתה - פטור".

"יתומה" - פשיטא!

אלא הא קא משמע לן: דנערה שנתארסה ונתגרשה - כיתומה,

מה יתומה - לעצמה,

אף נערה שנתארסה ונתגרשה - לעצמה.

אמר רבי זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אבהה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר.

קרי רב עליה דרבי אלעזר: טובינא דחכימי'.

29. מ, א-ב

רש"י

מתני'

הכל לפי המבייש. אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב: **והמתבייש.** לפי חשיבותו בושתו: **כאילו היא שפחה.** בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה:

גמ'

יאמרו כו'. והיכן הוא חילוק שביניהן אצל בושת הלכך יהיב בושת:

גבי עבד. שנגחו שור שנתנה תורה קצבה ל' שקלים:

מעשה מחט. חייט תופר:

אלא אמר רבי זירא. מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים דאם כן אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם ש"מ גבי בושת כיון שנפגמה כבר אין בושתה רב כשלימה:

תחת אשר עינה. גבי חמשים כסף כתיב:

מכלל דבושת ופגם. שאינם משום עינוי שהרי ישנן בשאר חובלין אינו בכלל זה פגם הוא נזק הנישום נמי בשאר חבלות:

ואימא לדידה הוי. דבשלמא קנס כתיב ביה ונתן לאבי הנערה אלא הני ליהו לדידה:

מתניתין

איזהו בושת?

הכל לפי המבייש, והמתבייש.

פגם?

רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק - כמה היתה יפה, וכמה היא יפה.

קנס?

שוה בכל אדם.

וכל שיש לו קצבה מן התורה - שוה בכל אדם.

גמרא

ואימא: חמשים סלעים אמר רחמנא מפל מילי!

אמר רבי זירא:

יאמרו: בעל בת מלכים - חמשים,

בעל בת הדייטות - חמשים!?

אמר ליה אבוי:

אי הכי,

גבי עבד נמי,

יאמרו: עבד נוקב מרגליות - שלשים,

עבד עושה מעשה מחט - שלשים!?

מב,

אלא אמר רבי זירא:

אילו באו עליה שנים, אחד - כדרכה,

ואחד - שלא כדרכה,

יאמרו: בעל שלימה - חמשים,

בעל פגומה - חמשים!?

אמר ליה אבוי:

אי הכי,

גבי עבד נמי,

יאמרו: עבד בריא - שלשים,

עבד מוכה שחין - שלשים!?

אלא אמר אבוי:

אמר קרא: "תחת אשר עינה"⁵⁵ (דברים כב, כט),

הני - תחת אשר עינה,

מכלל: דאיכא בושת ופגם.

רבא אמר:

אמר קרא: "ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף" (דברים כב, כט),

הנאת שכיבה - חמשים,

מכלל: דאיכא בושת ופגם.

ואימא: לדידה!

⁵⁵ ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר עינה לא יוכל שלחה כל ימיו

רש"י

בנעוריה בית אביה. גבי נדרים כתיב ומיהו איכא למשמע מינה דבימי נעוריה תלאה הכתוב בבית אביה:

בתו לאמה. הקיש בת לאמה: תיפוק ליה כו'. אלא על כרחך מהתם לא מצוי למילף דההוא בהפרת נדרים כתיב:

נילף מקנסא. מה קנסה לאביה אף שאר שבח ממון נעורים לאביה:

אלא מסתברא. דבושת ופגם דאב הויא שהרי בידו לביישה בבושת בעילה ולפוגמה בפגם בעילה:

דאי בעי מסר לה. לקדשה בבואה:

למנוול ומוכה שחין. כדתנן לקמן האב זכאי בבתו בקידושי בכסף ובשטר ובביאה וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו השתא אפסדיה האי דפגמה:

אמר קרא: "בנעריה בית אביה"⁵⁶ (במדבר ל, יז), כל שבח נעוריה - לאביה.

ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב:

מנין שמעשה הבת לאביה?

שנאמר: "וכי ימכר איש את בתו לאמה"⁵⁷ (שמות כא, ז),

מה אמה - מעשה ידיה לרבה,

אף בת - מעשה ידיה לאביה.

למה לי?

תיפוק ליה מ"בנעריה בית אביה" (במדבר ל, יז)!

אלא, ההיא - בהפרת נדרים הוא דכתיב.

וכי תימא: נילף מיניה,

ממונא מאיסורא לא ילפינן.

וכי תימא: נילף מקנסא,

ממונא מקנסא לא ילפינן.

אלא מסתברא: דאביה הוי,

דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין.

⁵⁶ אלה הקים אשר צוה יהוה את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעריה בית אביה
⁵⁷ וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא פצאת העבדים

30. מ, ב

רש"י

[מאי נפקא ליה. לכל אדם
בבעילתה אם בעולה היא הואיל
ולמלאכה קיימא]:
ולעבדו מאי נפקא ליה. למריה
מינה אם בעולה היא מי קפיד
מריה אלא שיהו להן ולדות:
קורת רוח. שזהיר בעבודתו ואף
הוא רוצה לעשות לו נחת רוח
להטעימו טעם בתולה:

"פגם?"

רואין אותה באילו היא שפחה נמכרת."

היכי שיימינן לה?

אמר אבוב דשמואל:

אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו.

"שפחה בעולה לשמשו" - מאי נפקא ליה מינה?

אלא, בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה להשיאה לעבדו.

ו"לעבדו" - מאי נפקא ליה מינה?

בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו.

31. מ, ב

רש"י

מתני'

כ"מ שיש מכר. לאב בבתו
דהיינו בקטנותה:
אין לו בה קנס. דאין קנס
לקטנה:
כל מקום שיש קנס. משהיא
נערה:
אין מכר. דתניא (ערכין דף כט):
יכול ימכור אדם בתו כשהיא
נערה אמרת מכורה כבר יוצאה
עכשיו שאינה מכורה אינו דין
שלא תימכר:

גמ'

זו דברי ר"מ. דאמר אין קנס
לקטנה:
מבית ג' שנים. שביאתה ביאה
ואין בתוליה חוזרין:
מכר לא. בתמיה:
אף קנס במקום מכר. משתהא
ראויה לביאה עד שתביא שתי
שערות הוה תרוייהו ומשהביאה
שערות עד שתבגר קנס ולא
מכר:
מאי טעמא דר"מ. דאמר קטנה
אין לה קנס:
דאמר קרא. גבי קנס ולו תהיה
לאשה:
במהוה עצמה. במי שיש בידה
להקנות עצמה לאישות הכתוב
מדבר:

מתניתין

כל מקום שיש מכר - אין קנס,
וכל מקום שיש קנס - אין מכר.

קטנה - יש לה מכר,
ואין לה קנס.

נערה - יש לה קנס,
ואין לה מכר.

הבוגרת - אין לה: לא מכר,
ולא קנס.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:
זו דברי רבי מאיר,
אבל חכמים אומרים:
יש לה קנס במקום מכר.

דתניא:

"קטנה: מבית יום אחד ועד שתביא שתי שערות - יש לה מכר,
ואין לה קנס.

משתיביא שתי שערות עד שתבגר - יש לה קנס,
ואין לה מכר,

דברי רבי מאיר.

שהיה רבי מאיר אומר:
כל מקום שיש מכר - אין קנס,
וכל מקום שיש קנס - אין מכר.

וחכמים אומרים:

קטנה: מבית שלש שנים ויום אחד ועד שתבגר - יש לה קנס."

קנס - אין,

מכר - לא?!

אימא: אף קנס במקום מכר.

אמר רב חסדא:

מאי טעמא דרבי מאיר?

אמר קרא: "ולו תהיה לאשה"⁵⁸ (דברים כב, ט),

במהוה עצמה הכתוב מדבר.

ורבנן?

אמר ריש לקיש:

אמר קרא: "נער"⁵⁹ - אפילו קטנה במשמע.

שמעיה רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית, אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי.

אמר ליה:

אתון - אהא מתניתו לה,

אנן - אהא מתנינן לה: אמר ריש לקיש:

⁵⁸ מי ימצא איש שכב עם אשה בעל ומתו גם שניהם האיש השכב עם האשה והאשה ובערת הרע מישראל

⁵⁹ הגהות הב"ת. גירסת וילנא: נערה

רס"י

אהא מתניתו לה. להא דריש לקיש דאמר כ"מ שנכתב נער בלא ה' וקרינן נערה ללמד על הקטנה בא:
שם רע. לא מצאתי לבתך בתולים:
פטור. דוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה מלא כתיב:
אלא כאן נערה. האי דכתיב נערה מלא לאו לגלויי עליה אתא אלא על כל מקום שנאמר נער חסר ויליף הכי כאן שאי אפשר אלא בנערה כתיב נערה מלא וללמד דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

המוציא שם רע על הקטנה - פטור, שנאמר: **"ונתנו לאבי הנערה"**⁶⁰ (דברים כב, יט), **"נערה"** מלא דיבר הכתוב.

מתקיף לה רב אדא בר אבהו:
 טעמא דכתב רחמנא: **"נערה"**,
 הא לאו הכי - הוה אמיןא: אפילו קטנה?!
 והא כתיב: **"ואם אמת הנה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנער.**
והוציאו את הנער אל פתח בית אביה,
וסקלוה"⁶¹ (דברים כב, כ-כא),
 וקטנה - לאו בת עונשין היא!

אָלא: כאן - **"נערה"**,
 הא כל מקום שנאמר: **"נער"** - אפילו קטנה במשמע.

⁶⁰ וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה פי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו
⁶¹ מ ואם אמת הנה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה כא והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה פי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך

32. מא, א

רפ"י

מתני'
פתיתי. בגמ' מפרש אמאי לא
 תנא אנסתי:
ואינו משלם קנס. בבבא קמא
 נפקא לן מודה בקנס פטור
 מאשר ירשיעון אלהים פרט
 למרשיע את עצמו:
המית שורי את פלוני. והריני
 חייב בכופר:
הרי זה משלם ע"פ עצמו. קסבר
 כופרא ממונא:
עבדו של פלוני. והריני חייב
 שלשים סלע:
אינו משלם. דקנס נינהו שאפי'
 אין יפה דינר נתן שלשים:

גמ'
דלא פגים לה. אין לעז של
 אנוסה גדול כלעז של מפותה
 וכיון דלאו פגם דילה הוא
 מהימנין ליה למשקל מיניה
 בושת ופגם על פיו:
אימא לא. נהימניה להחזיק את
 הלעז:
לא כל הימנו. שיוציא עליה לעז
 מזנה בעיר:
ניחא לה לדידה. לשאת את
 הלעז כדי להשתכר הממון:
לא ניחא להו לבני משפחה.
 וב"ד אין עליהם לעשות דבר
 להחזיק בושתם:

מא, א מתניתין

**האומר: "פתיתי את בתו של פלוני" - משלם בושת ופגם על פי עצמו,
 ואין משלם קנס.**

**האומר: "גנבתי" - משלם את הקרן על פי עצמו,
 ואין משלם תשלומי כפול,
 ותשלומי ארבעה וחמשה.**

**"המית שורי את פלוני",
 או: "שורו של פלוני" - הרי זה משלם על פי עצמו.
 "המית שורי עבדו של פלוני" - אין משלם על פי עצמו.**

**זה הכלל:
 כל המשלם יתר על מה שהזיק - אינו משלם על פי עצמו.**

גמרא

וליתני: "אנסתי"!

**לא מבציא קאמר,
 לא מבציא "אנסתי", דלא קא פגים לה - דמשלם בושת ופגם על פי עצמו,
 אבל "פתיתי", דקא פגים לה - אימא: לא משלם על פי עצמו,
 קא משמע לן.**

מתניתין דלא כי האי תנא,

דתניא:

**"רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:
 אף בושת ופגם - אינו משלם על פי עצמו,
 לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני".**

אמר ליה רב פפא לאביי:

ניחא לה לדידה - מאי?

דלמא לא ניחא ליה לאביה.

ניחא ליה לאביה - מאי?

דלמא לא ניחא להו לבני משפחה.

ניחא להו לבני משפחה - מאי?

אי אפשר דליקא חד במדינת הים דלא ניחא ליה.

33. מא, א-ב

רש"י

פלגא ניזקא. שחייבה תורה שור תם: [ממונא. ומשלם ע"פ עצמו]:
לאו בחזקת שימור קיימי. אם לא ישמרו בעלים שלא יזיקו [אינם בחזקת משתמרים מאליהם שלא יזיקו] אלא מזיקין אפי' ניזקא דלאו אורחיה הלכך על מריהו רמיא לנטורינהו וזה שלא שמרו בדין הוא דלישלם כולה אלא דרחמנא חס עליה ומיהו מה שמשלם בדין משלם:
כי היכי דנינטריה. שיוסיף שמירה על שמירתו:
תנן. בבבא קמא:

הניזק והמזיק בתשלומין. שניהם מפסידין בדבר ס"ד דהכי קאמר תרוייהו מטי להו בהאי פסידא דניזק מפסיד פלגא ומזיק פלגא:

היינו דשייד ניזק בתשלומין. דמפסיד פלגא בממוניה:
דלאו דידיה שקיל. דמה שנוטל בחנם נוטל:

בתשלומין איתיה. בתמיה:
לא נצרכא אלא לפחת נבילה. הא דקתני ניזק בתשלומין לאו בפלגא דקא שביק קאמר אלא בההוא פלגא ניזקא נמי דקני ליה רחמנא מפסיד כל פחת שפחתה נבילה מדמיה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין ששמיין את הנבלה כמה היה יפה השור בחייו וכמה היתה נבילה יפה בשעת מיתה ומשלם החצי אבל מה שהוולו דמי נבילה משעת מיתה עד שעת מכירה אין המזיק משלם כלום באותו פחת ובבבא קמא (דף י:.) יליף לה מקראי ואשמעינן האי תנא דפחת נבילה דניזק הוי:

תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה. תנא דברייתא דריש לישנא דמתניתין דתנן בבבא קמא משלם תשלומי נזק במיטב הארץ ותנא עלה בברייתא דהאי דנקט תנא דמתני' תשלומי נזק ולא תנא משלם את הנזק לאשמועינן אתא שהניזק נוטל את נבילתו ומטפל בה ומוכרה והמזיק משלם עליה מה שחייבתו תורה אם תם חצי ואם מועד הכל ותרתי למה ליה לרבי למיסתם במתני' דבעלים מטפלין בנבילה:

דקא משלם כוליה. ודיו בהפסד זה:
מגופו. אינו גובה אלא מגוף השור ואם אין בו כדי חצי נזקו יפסיד המותר:

מן העלייה. מן המיטב שבנכסי מזיק דגבי תם כתיב (שמות כא) וחצו את כספו מגופו ובמועד כתיב (שם) שלם ישלם שור ואם איתא דפלגא ניזקא קנסא ניתני נמי שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו דמועד ודאי בדין משלם שהרי התרו והעידו בו לשמור שורו:

מגופו. אינו גובה אלא מגוף השור ואם אין בו כדי חצי נזקו יפסיד המותר:

מן העלייה. מן המיטב שבנכסי מזיק דגבי תם כתיב (שמות כא) וחצו את כספו מגופו ובמועד כתיב (שם) שלם ישלם שור ואם איתא דפלגא ניזקא קנסא ניתני נמי שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו דמועד ודאי בדין משלם שהרי התרו והעידו בו לשמור שורו:

"האומר: 'גנבתי' - משלם את הקרן [על פי עצמו, ואין משלם תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה]."

איתמר:

פלגא ניזקא,

רב פפא אמר:

פלגא ניזקא - ממונא.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר:

פלגא ניזקא - קנסא.

"רב פפא אמר: פלגא ניזקא - ממונא,"

קסבר: סתם שוורים - לאו בחזקת שימור קיימי,

ובדין הוא דמשלם כוליה,

ורחמנא הוא דחייס עלויה, דאפתי לא איעד תורא.

"רב הונא בריה דרב יהושע אמר: פלגא ניזקא - קנסא,"

קסבר: סתם שוורים - בחזקת שימור קיימי,

ובדין הוא דלא לישלם כלל,

ורחמנא הוא דקנסיה, כי היכי דנינטריה לתוריה.

(סימן: היזיק, מה, והמית, כלל)

תנן:

"הניזק והמזיק - בתשלומין" (בבא קמא יד:).

בשלמא למאן דאמר: "פלגא ניזקא - ממונא" - היינו דשייד ניזק בתשלומין,

אלא למאן דאמר: "פלגא ניזקא - קנסא" - השתא דלאו דידיה קא שקיל, בתשלומין איתיה!?

לא נצרכא אלא לפחת נבילה.

"פחת נבילה"!!

תנינא:

"תשלומי נזק" - מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה!

חדא - בתם,

וחדא - במועד.

וצריכא,

דאי אשמועינן תם - משום דאפתי לא איעד,

אבל מועד, דאיעד - אימא: לא.

ואי אשמועינן מועד - משום דקא משלם כוליה,

אבל תם - אימא: לא.

צריכא.

תא שמע:

"מה בין תם למועד?"

שהתם - משלם חצי נזק מגופו,

ומועד - משלם נזק שלם מן העלייה."

ולא קתני: 'שהתם' - אינו משלם על פי עצמו,

ומועד - משלם על פי עצמו!

תנא ושייר.

מאי שייר דהאי שייר?

שייר חצי כופר.

אי משום חצי כופר, לאו שיורא הוא,

מא, ב. הא מני?

רבי יוסי הגלילי היא,

דאמר: תם - משלם חצי כופר.

תא שמע:

"המית שורי את פלוני",

אז: "שורו של פלוני" - הרי זה משלם על פי עצמו.

מאי לאו, בתם!

לא, במועד.

אבל בתם - מאי?

אינו משלם על פי עצמו.

אדתני סיפא:

"עבדו של פלוני" - אינו משלם על פי עצמו,

ניפלוג וניתני בדידה:

במה דברים אמורים: במועד,

אבל תם - אינו משלם על פי עצמו!

כולה - במועד קמיירי.

תא שמע:

"זה הפלל:

כל המשלם יתר על מה שהזיק - אינו משלם על פי עצמו."

הא פחות ממה שהזיק - משלם על פי עצמו!

לא תימא: הא פחות ממה שהזיק,

אלא אימא: הא כמה שהזיק - משלם על פי עצמו.

אבל פחות - מאי?

אינו משלם על פי עצמו.

ליתני: 'זה הפלל:

כל שאינו משלם כמה שהזיק - אינו משלם על פי עצמו,"

דמשמע: פחות,

ומשמע: יתר!

תיובתא.

והלכתא:

פלגא ניזקא - קנסא.

תיובתא והלכתא!?

אין,

טעמא מאי איתותב?

משום דלא קתני: 'כמה שהזיק',

לא פסיקא ליה,

כיון דאיכא חצי נזק צרורות,

דהלכתא גמירי לה דממונא הוא,

משום הכי לא קתני.

רפ"י

שייר חצי כופר. לא שנה כל החילוקים שביניהם שהרי אף יש חילוק זה ביניהם שהמועד שהמית את האדם משלם כופר שלם ותם שהמית אפילו חצי כופר כדינו בניזקין לא משלם דכתוב בעל השור נקי ודרשינן (ב"ק דף מא:) נקי מחצי כופר:

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. דדריש להאי נקי לדרשה אחריתי לדמי ולדות אם נגח אשה ויצאו ילדיה הלכך לא הוה ליה לפלוני בנייהו בכופר וכי תימא הוה ליה לפלוני דהאי פלגא והאי כוליה ההיא בכלל רישא היא דקתני תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ותנא בניזקין והוא הדין לכופר:

מאי לאו בתם. ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דחיובו כופר ותם לאו בר כופר הוא הא מני רבי יוסי הגלילי היא:

אדתני עבדו של פלוני כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד:

ניפלוג בדידה. בבן חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשנויי חילוק ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו:

בד"א. דמשלם ע"פ עצמו במועד כו':

כולה במועד קמיירי. במועד אתא לאשמועי' דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מדי דלא משלם על פי עצמו ומאי ניהו נגיחת עבד ואי הוה תני כדקאמרת הוה שביק נמי לאורחיה דרישא איירי במועד וסיפא ניתני תם ומה לי שבקה תנא לאורחיה גבי ניזק לדלג מבן חורין לעבד מה לי שבקה במזיק ולדלג ממועד לתם:

יתר על מה שהזיק. כגון נגיחת עבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה:

הא פחות ממה שהזיק. כגון חצי נזק דתם: הכי גרסינן ליתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו:

והלכתא פלגא ניזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה לאו על מריה הוה רמיא למינטריה בהכי אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא:

טעמא מאי איתותב. כלומר תיובתא מאי היא:

משום דלא קתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו. דלישתמע מינה נמי חצי נזק הא לאו תיובתא היא:

כיון דאיכא חצי נזק. דמשתלם בניזקי בהמה במהלכת והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה דתנן בבבא קמא (דף יז.) דמשלמת חצי נזק ובהווא חצי נזק קיימא לן בב"ק דהלכתא גמירי לה מסיני שהוא תולדה של רגל ופטורה ברה"י כי רגל וניזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא האי:

כ"י

דאכיל אימרי. שחנק טלאים חיים ואכלם:
משונה הוא. אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרו תמה שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייניי בבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב (שמות כב) ירשיעון אלהים:
אורחיה הוא. והווי להו נזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל:
ואי תפס. ניזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזקו דאין צריך לצעוק לפנינו:
לא מפקינן מיניה. וגבי פלגא נזקיה:
ואי. לא תפיס ואמר קמן קבעו לי זמנא בארעא דישראל השיאוהו לילך עמי לדון לפני דייניי ארץ ישראל קבעינן ליה:
בין כך ובין כך. בין שרוצה ניזק לילך לארץ ישראל בין שאינו רוצה:
משמתינן ליה. למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזיקיה:

והשתא דאמרת: פלגא ניזקא - קנסא, האי כלבא דאכל אימרי, ושונרא דאכיל תרנגולי רבירבי - משונה הוא, ולא מגבינן בבבל, אבל זוטרי - אורחיה הוא, ומגבינן. ואי תפס - לא מפקינן מיניה, ואי אמר: "אקבעו לי זמנא לארץ ישראל" - מקבעינן ליה, ואי לא אזיל - משמתינן ליה. בין כך ובין כך - משמתינן ליה, דאמרינן ליה: "סליק היקד", מדרבי נתן, דתניא:
"רבי נתן אומר:
מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו,
ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו?
שנאמר: "ולא תשים דמים בביתך"⁶² (דברים כב, ח)."

הדרן עלך אלו נערו"ת